

STUDENTENE OG DEN SOSIALISTISKE REVOLUSJONEN

**UTGITT AV SOSIALISTISK UNGDOMSFORBUND
(MARXIST-LENINISTENE).**

FORORD

SUF(m-l)s hovedoppgave i dag er enhetlige *studier* i marxismen-leninismen-Mao Tsetungs tenkning. Forbundets kadre har vært igjennom *grunnsirkelen*, som har gitt innblikk i de viktigste elementene i den revolusjonære teorien: det proletariske klassestandpunkt, den marxist-leninistiske studiemetoden, den marxist-leninistiske verdensanskuelsen og den kommunistiske rørsłas strategi og taktikk. Videre har forbundet studert hovedtrekka i *marxismens politiske økonomi*. Sist har *masselinje* og *front* vært studert.

Dette heftet er utgangspunkt for en ny fase i forbundets studier. I det partibyggende arbeidet må SUF(m-l) konsolidere seg til å bli et skikkelig *kommunistisk ungdomsforbund*. Det betyr at det må foretas undersøkelser og studier av det norske klassesamfunn med spesiell vekt på utdanningas rolle, av de studerende massenes kår og av våre egne kamperfaringer. Dette heftet om *studentene* gis ut samtidig med et hefte for skoleelever, og skal studeres av studentene i organisasjonen. Hovedsiktemålet med disse studiene er *ikke* å gjøre studentene i forbundet til »eksperter på studentpolitikk», men å gjøre forbundet bedre i stand til å føre *masselinja* i sitt arbeid på universitetene.

Studiene er grunnlaget for vårt politiske arbeid og er nødvendig for at studentmassen skal kunne mobiliseres og for at kampen skal kunne ledes riktig.

I løpet av vårsemesteret 1970 var det store studentkamper mot den økonomiske forverringa. I løpet av denne tida spredde SUF(m-l) en masse propaganda og agitasjon. Dette heftet er den første virkelige *sammenfatning* av utdanningsverket og studentenes kamp som norske marxist-leninister har laget.

Heftet er et resultat av undersøkelser av de konkrete forhold og ei oppsummering av egne kamperfaringer. Dette heftet er på ingen måte fullkomment, og er heller ikke tenkt å være det. Det er et *grunnlag* for videre undersøkelser og for videreutvikling av kampen. Resultatet av forbundets studier av dette materialet skal i løpet av et halvt års tid bli et nytt og revidert hefte.

Heftet spres i et stort opplag, og store deler av studentmassen vil lese det. Vi ber så mange som mulig komme med konstruktiv kritikk av det som er

skrevet, både av den konkrete analysen og av den politiske linja. For som Mao sier: »Det er massene som er de virkelige heltene; selv er vi ofte barnslige og uvitende. Begriper en ikke det, kan en ikke gjøre regning med å tilegne seg minimale kunnskaper engang.» For interesserte sympatisører vil det også bli arrangert egne studier.

Studentenes kamp vil ikke avta i høstsemesteret 1970 og åra framover. Formann Mao sier: »De neste femti til hundre åra vil bli en stor æra med grunnleggende endringer av samfunnssystemet som vil ryste verden, en æra uten like i noen historisk periode. Vi som lever i en slik periode må forberede oss på å kaste oss ut i store kamper.» Dette heftet og studiene av det vil være et lite bidrag til en fortsatt framgangsrik kamp for studentene og hele det arbeidende folket.

KAPITTEL 1. MONOPOLKAPITALISMEN.

NORGE – ET LAND DER MONOPOLENE RÅR

Norge er et monopolkapitalistisk samfunn. Dette betyr at monopolbedrifter, norske og utenlandske, fullstendig dominerer det økonomiske liv.

Monopoler er sammenslutninger av selskaper og konserner i store enheter. Eksempler på dette fra Norge er Aker-gruppen (som består av ei rekke skipsverft og mekaniske verksteder), Borregaard (som i 1962 besto av hele 35 selskaper), Elektrokemisk, Norsk Hydro osv. Monopolene er som regel sammenfiltra med og kontrollert av sterke bank- og finansgrupper. Av de største kan nevnes Creditbanken, Bergens Privatbank og Christiania Bank- og Kreditkasse. Hvilken avgjørende rolle disse storbankene spiller i økonomien, viser følgende tall: I tiårsperioden fra 1950–60 blei f. eks. hele 20 banker overtatt av disse tre.¹ Den voldsomme konsentrasjonen i bankvesenet vises ved at antallet forretningsbanker i perioden fra 1940–61 gikk ned fra 104 til 63. Det må også nevnes at de tre nevnte storbankene i f. eks. 1960 hadde 49,6 prosent av de private aksjebankenes samla forvaltningskapital.

Men bildet av monopolkapitalismen i Norge må utfylles ytterligere. Dette henger sammen med at utenlandske, flernasjonale monopoler spiller ei betydningsfull rolle gjennom infiltrasjon av de norske monopolene, gjennom egne foretak, datterbedrifter og på andre måter.

For å få et innblikk i monopolenes rolle i norsk kapitalisme, kan vi nevne at allerede i 1953 var kapitalkonsentrasjonen slik at 4 prosent av industribedriftene hadde 60 prosent av all kapital!² At monopoliseringa i dag er enda mer framskreden, viser de stadige meldingene om sammenslåinger, bransjeavtaler etc.

Det at monopolene er *dominerende* i dagens kapitalisme, betyr sjølsagt ikke at annen form for kapitalistisk drift ikke finnes. I Norge er det ei rekke, tildels store, kapitalistiske bedrifter som ligger i knivskarp innbyrdes konkurranse, og som daglig trues av å bli slukt av monopolene. Tilfeldig valgte eksempler er Gustav A. Ring (elektronikk) og Alf E. Bjercke (maling). Sammenlikna med monopolistene, er imidlertid disse kapitalistene bare smågutter.

Mange gjør den feilen å tro at monopolkapitalen blir »mer og mer

avpersonifisert», «at ingen eier den», «at man ikke lenger kan snakke om kapitalister i vanlig forstand» osv. Dette er på ingen måte riktig. Om vi undersøker norsk monopolkapital nærmere, vil vi straks oppdage at de ledende finansgrupper og monopoler delvis eies og delvis kontrolleres av en liten klikk monopolkapitalister. Et eksempel: Skipsindustrien i Norge domineres fullstendig av ei lita gruppe monopoler, hvorav Aker-gruppen er den ledende. Dette monopolet kontrolleres av rederiene Fred Olsen og Wilhelmsen.

Monopolkapitalistene utgjør ei meget lita gruppe av folkemengden, og er til og med i mindretall innenfor det samla borgerskap. Likevel er monopolkapitalen totalt ledende. Monopolkapitalen konsentrerer ei enorm økonomisk og politisk makt i sine hender. Et eksempel: I 1960 sto bedrifter av størrelsesorden 200 ansatte og oppover for 40,4 prosent av brutto produksjonsverdi.³ Selskaper med 500 sysselsatte og over sto for 21,9 prosent av brutto produksjonsverdi. Når en samtidig veit at monopolene omfatter underbedrifter som bedrifts-telles for seg, uavhengig av «moderselskapet», kan en ane hvor stor del av produksjonen monopolene egentlig kontrollerer.

Dessuten behersker monopolkapitalen statsapparatet og har avgjørende innflytelse, både direkte og indirekte, over den politikk som føres.

Når marxist-leninistene sier at monopolkapitalen er *hoved-klassefienden*, er ikke dette en tom frase, slik borgerne hevder, men som vi skal se, ei vitenskapelig sammenfatting av det levende liv.

FRIKONKURRANSE-KAPITALEN BLIR TIL MONOPOLKAPITALISME

Den første formen kapitalismen tok, dens klassiske form, var frikonkurransen. Den var prega av uhemma konkurranse mellom store og små bedrifter, styrt av «flosshatt-kapitalister», som ennå ikke var sterke nok til å kontrollere hele markedet.

Om vi betrakter kapitalismens utvikling fra dens gjennombrudd i Europa og framover, ser vi at de kapitalistiske landa regelmessig er blitt ramma av økonomiske kriser. Den første krise kom i England i 1825, og den første verdenskrise i 1857. Disse krisene førte med seg at de minste bedriftene bukka under. De påfølgende oppsving medførte konsentrasjon av produksjonen, større bedrifter osv. Lenin påpeker at Marx med sin analyse av kapitalismen «beviste at frikonkurransen skaper konsentrasjon av produksjonen, og at denne konsentrasjon på et visst stadium av sin utvikling fører til monopol».⁴

En kan finne utvikling til monopoler allerede før 1860. I 1873 blei

kapitalismen ramma av krise. Dette førte til den første store utviklingsperiode for monopolene, og den varte til begynnelsen av nittiåra. I slutten av det 19. århundre opplever vi et oppsving som avløses av den store krisa fra 1900–1903. Fra da av er de kapitalistiske monopolene fullstendig dominerende.

Frikonkurransen er dominerende innenfor kapitalismen bare en forholdsvis kort periode. Denne perioden omfatter ikke mer enn ca. 100 år fra det tidspunkt kapitalismen blir dominerende i Europa (slutten av 1700-tallet).

Lenin, som i si bok »Imperialismen som kapitalismens høyeste stadium» underkaster monopolkapitalismens framvekst et grundig studium, påpeker følgende om *når* monopolene vokser fram og blir den dominerende formen for kapitalisme:

»For Europa kan en temmelig nøyaktig fastslå tidspunktet da den gamle kapitalismen *definitivt* blir avløst av den nye: det er nettopp i begynnelsen av det 20. århundre.⁵

Frikonkurransen er altså *ikke allmenn* for kapitalismen, slik enkelte borgerlige tåkefyrster søker å framstille det. Det faktum at monopolkapitalisten har erstatta den gamle »flosshatt-kapitalisten», beviser dette. Et fåtall monopoler er i dag så og si enerådende. De kontrollerer råstofftilgangene, arbeidskrafta og markedene. De bestemmer hva og hvor mye som skal produseres, fordeler produksjonen, fastsetter prisene og *deler* profitten innbyrdes. Denne søker de å gjøre så stor som overhodet mulig, på bekostning av hele det arbeidende folket.

I stedet for familiebedriften får vi karteller, truster og konserner — i stedet for frikonkurransen får vi monopol. Men som vi skal se, betyr ikke dette at kapitalismen unngår sine kriser og at konkurransen forsvinner, heller ikke at utbyttinga minker. Tvert om tiltar utbyttinga av arbeiderklassen og folket. Frikonkurransen erstattes av *kamp* mellom monopolene for å utvide sin kontroll på andres bekostning, sluke dem og bli »enda større» monopoler.

ÅRSAKEN TIL MONOPOLISERINGA

Hva er årsaken til at denne utviklinga har funnet sted? Årsaken må søkes i den grunnleggende, uløselige motsigelsen under kapitalismen: Mens produktivkreftene (maskiner, menneskene i produksjonen samt deres kunnskap) blir stadig mer samfunnsmessige, forblir tilegnelsen av produktene privat. Dette fordi kapitalistene i kraft av å *ei* produksjonsmidlene (maskiner, råstoffer, redskaper) kan høste fruktene av andres arbeid.

Kapitalismen avløser føydalismen ved ei voldsom utvikling av produktivkreftene, gjennom å ta i bruk og forbedre maskinene, gjennom teknikk og

vitenskap, gjennom utspekulerte utbyttingsmetoder og øking av arbeidsintensiteten. Dette har under hele kapitalismen ført til at produksjonen stadig er blitt mer spesialisert: Innenfor den enkelte bedrift, mellom de ulike bedriftene og produksjonssektorene, ja, i hele samfunnet. Når det f. eks. på monopolbedriften Norgas bryter ut streik, står jernindustrien og skipsindustrien i fare for å stoppe opp. Uten trevareindustri, ingen bygningsindustri osv. Produksjonen angår i stigende grad samfunnet som *helhet*. Produksjonen blir altså mer og mer samfunnsmessig. *Mot* dette står den private eiendomsretten til produksjonsmidlene (maskiner, råstoffer, jord, redskaper, driftsbygninger etc.), og dermed den private tilegnelsen av produksjonsresultatene. Denne *motsigelsen* fører til ubalanse, konjunktursvingninger og kriser.

Den veldige veksten i produktivkreftene under frikonkurransekapitalismens tid skjerpa denne motsigelsen voldsomt. Produktivkreftenes utviklingsnivå kunne ikke lenger rommes innenfor familiebedriften. Det var såleis bare to muligheter: enten en sosialistisk revolusjon som skapte fullstendig nye produksjonsforhold, eller ei *modifisering* av produksjonsforholda innenfor ramma av kapitalismen. Dvs. forsøk på å gjøre produksjonsforholda litt »mer samfunnsmessige», for på det viset å utsette kapitalismens undergang. Ei slik modifisering førte til at monopolene vokste fram og avløste familiebedriften og frikonkurransen. Vi fikk aksjeselskapene og deretter kapitalistiske monopoler som følge av ei sammensmelting av industri- og bankkapital. (Se Lenin: Imperialismen som kapitalismens høyeste stadium.)

MONOPOLKAPITALISMEN OG KRISA

Vi har sett at de stadig tilbakevendende krisene i kapitalismen tvang fram monopolene. Har vi da nå fått en krisefri kapitalisme? Nei, på ingen måte.

Lenin påviser at kapitalismen gjennom å utvikle seg til monopolkapitalisme har gått over til sitt siste og høyeste stadium; *imperialismen*, der jakten på profitt med nødvendighet fører til imperialistiske røverkriger mot folkene i de halvkoloniale og koloniale land og kriger de imperialistiske land innbyrdes for å sikre markeder og råstoffer. Videre karakteriseres monopolkapitalismen ved den mest grundige og omfattende utbytting av proletariatet og det arbeidende folket i de monopolkapitalistiske landa sjøl. Forholdet mellom de ulike imperialistiske landa er prega av svært ujevn utvikling, noe som fører til ubalanse og store problemer innenfor kapitalismen. Monopolkapitalismen fører til økt produksjon av juggel og soppel, minsking av de produktive sektorene relativt, økt kupongklipping (innhoving av aksjeprofitt uten produktivt arbeid) osv. Alt dette fikk Lenin til å karakterisere imperialismen som

»råtnende kapitalisme». Lenin påpeker videre i denne sammenheng at: »Det er alminnelig kjent i hvor høy grad monopolkapitalismen har skjerpa alle kapitalismens motsetninger.»

Ved utviklinga av monopolkapitalisme gikk kapitalismen inn i ei djuptgående *allmenn* krise, uten tidligere sidestykke. Denne allmenne krisa er i sitt vesen både ei økonomisk, politisk og militær krise. Utviklinga fra midten av 1960-åra er et uttrykk for at denne allmenne krisa nå skjerpes.

Stalin påpeker at imperialismen fører til »tilspissing av den revolusjonære krise innen de kapitalistiske land, opphoping av sprengstoff på den indre, proletariske front i 'moderlandene'.⁶ Videre: »Tilspissing av den revolusjonære krise i kolonilandene og økende elementer av opprør mot imperialismen på den ytre front, på kolonifronten.»⁷

Vi ser at kapitalismens forvandling til monopolkapitalisme i stedet for å dempe de iboende motsigelsene, tvert om betyr ei voldsom skjerping av dem. Vi ser at den djuptgående allmenne krisa truer med å sprengte kapitalismen, og peker fram mot sosialismen.

Når det gjelder de regelmessig tilbakevendende, økonomiske krisene i kapitalismen, forsvant altså ikke disse ved overgangen til monopolkapitalismen.

Etter den 2. verdenskrig har imidlertid de periodiske krisene vært svakere og mer uregelmessige. Dette har på nytt gitt borgere og revisjonister anledning til å spre illusjoner om at krisene er forsvunnet fra kapitalismen. Men dette er løgn. Den imperialistiske verden har vært ramma av flere kriser siden 1945. Man har imidlertid unngått depresjon, særlig ved å øke etterspørselen gjennom militær opprustning og ved å sette i gang imperialistiske angrepskriger mot verdens folk (Vietnam-krigen, Korea-krigen, etc.) Den spesielt gunstige situasjonen etter krigen p. g. a. fornyelsen av produksjonsutstyret under gjenoppbygginga har i første omgang resultert i at krisenes virkninger har blitt foreløpig svekka. Men den voldsomme intensiveringa av utbyttinga, det økende antallet imperialistiske kriger og de undertrykte massenes voksende kamp har lagt grunnlaget for ei skjerping av imperialismens allmenne krise. Og dette har igjen ført til et revolusjonært oppsving i de kapitalistiske land fra midten av 60-åra.

De økonomiske krisene kommer tilbake med tiltakende styrke. I USA er det f. eks. nå (69/70) under utvikling ei ny økonomisk krise, som tegner til å bli hardere enn noensinne, og som i sin tur vil virke inn på hele det monopolkapitalistiske verdenssystemet.⁸

HVORDAN FUNGERER MONOPOLKAPITALEN?

Hva er årsken til at monopolkapitalismen skjerper og utdyper vanskene i kapitalismen? En av grunnene er at monopolkapitalismens eksistens er basert på at den ikke kan slå seg til ro med en gjennomsnittlig, «rimelig» profitt. Den er som for nevnt, nødt til å strebe etter *maksimal* profitt. Dette er nemlig monopolkapitalens grunnlov. Ettersom profitten skapes av det arbeidende folket, betyr monopolkapitalens streben etter maksimal profitt at den ikke kan slå seg til tåls med annet enn å utbytte så store deler av folket som mulig, og så grundig som mulig. I tillegg søker kapitalen å unngå å dele profitten med mindre kapitalister og småhandlere. Ved hjelp av den monopolistiske prisfastsettinga elimineres konkurransegrunnlaget for disse, noe som fører til at de bit for bit oppslukes av monopolene.

Stalin karakteriserer dette grunntrekket ved monopolkapitalen slik: «sikring av maksimal profitt gjennom å utbytte, ruinere og utarme flertallet av befolkninga i det gitte landet; gjennom å trelbinde og systematisk plyndre folkene i andre land, særlig tilbakeliggende land, og endelig gjennom kriger og militarisering av nasjonaløkonomien, som blir utnytta til å oppnå høyest mulig profitt».⁹

For å sikre sin eksistens, forsøke å dempe virkningene av krisene og for å utnytte midlertidige oppsving osv. går monopolkapitalen til regulært *angrep* på folkets levevilkår. Monopolkapitalens framstøt tar i dag i første rekke form av s. k. strukturrasjonalisering. Det betyr rasering av landsbygda, ruinering av småbrukere og fiskere, «kyllingfabrikker» i stedet for landbruk, tvangsflytting av folk fra landsbygda og inn i monopolkapitalens kjempefabrikker, nedlegging av s. k. «ulønnsom» industri, utvikling av utspekulerte skattesystemer som indirekte beskatning og moms., omorganisering av utdanningsverket osv.

Videre opplever vi ei omfattende rasjonalisering innenfor den enkelte bedrift for på ulike vis å øke arbeidsintensiteten og dermed utbyttinga av arbeiderklassen. Denne økte utsvettinga skjer ved hjelp av høyere arbeidstempo, fler maskiner å passe, nye akkord- og lønssystemer, tidsstudier osv. Gjennom å opprettholde en løpende inflasjon og voldsom prisstigning senkes reallønna.

Sjøl i en situasjon med midlertidig hogkonjunktur, slik som situasjonen er i Norge nå (våren 1970), er monopolkapitalens angrep på folkets levevilkår deperate. Dette fordi for det første folket i økende grad reiser seg til kamp mot forverringa, og for det andre fordi den økonomiske krisa i USA har skremt vannet av norsk monopolkapital, som øker utbyttinga for å møte «dårligere tider».

Monopolkapitalens framstøt rammer som nevnt ikke bare arbeiderklassen,

men *alle* lag av folket. Også den »reformvirksomheten» monopolkapitalen og dens stat har innleda overfor store deler av utdanningsverket er en del av disse framstøta. Denne form for rasjonalisering rammer studenter og skoleelever på samme vis som arbeiderne: økt arbeidspress, dårligere økonomiske og sosiale forhold osv.

Men når monopolkapitalen prøver å løse sine vansker ved å velte alle byrder over på folket, undergraver den folkets levestandard, og dermed også etterspørselen etter sine egne produkter. Monopolkapitalen kan ikke samtidig øke både profitten og massenes kjøpekraft! Dette er kapitalismens uløselige motsigelse.

MONOPOLKAPITALENS FORSØK PÅ Å LØSE SINE MOTSIGELSER

De fleste vil bekrefte den stadig økende utsvettinga vi har vært vitne til i Norge etter krigen. Men mange vil innvende at kapitalismen til tross for dette har overvunnet sine kriser.

Det er riktig at monopolkapitalens tiltak, samt den særegne situasjonen som forelå i 1945, har dempa krisenes virkning til nå. Men at krisene er avskaffa, er en borgerlig løgn. Så seint som i 67/68 var norsk økonomi prega av en markant nedgang, som følge av vansker i USA-imperialismens økonomi. Men dette førte ikke til noen depresjon. Den viktigste årsaka til dette var at krisas virkninger blei dempa av USA's overfall på det vietnamesiske folket. (Øking av krigsproduksjonen.)

Det viktigste trekket nå er imidlertid de stadige rystelsene av de imperialistiske landas valutasystem og den voksende krisa i USA. Denne utviklinga bærer bud om at den lange perioden etter krigen med relativ høgkonjunktur går mot sin definitive slutt.

Grunnen til dette henger sammen med karakteren til de tiltaka monopolkapitalen har nytta til å stimulere økonomien for å komme ut av de økende motsigelsene. Det viktigste her er bruken av det kapitalistiske statsapparatet i et langt større omfang enn før.

Staten under monopolkapitalismen, har ikke fått til oppgave å planlegge og samordne økonomien til folkets beste. Tvert om nyttes statsbudsjettet til å stimulere monopolkapitalen gjennom å legge forholdene til rette for gunstige avskrivningsregler, fordelaktige fondsavsetningsmuligheter, grunninvesteringer (veg, fabrikkbygg etc.) overtaking av bedrifter som er ulønnsomme, men nødvendige for monopolkapitalen (eks. NSB), støtte og garanti til innenlandske og utenlandske investeringer osv. Alt dette skjer med det arbeidende folkets penger. Statens politikk *utfyller* monopolkapitalens angrep på folket:

gjennom nyfordeling av skatteinntektene til fordel for monopolkapitalen, økte skattebyrder for det arbeidende folket (som nevnt momsens), diktatoriske inngrep i lønnsoppgjør for å holde monopolkapitalens lønnsutgifter nede (voldgift/arbeidsretten), fascistiske eller halvfascistiske tiltak for å kvele folkets kamp (politi mot streikevakter) osv.

Men statens viktigste økonomiske rolle er som *marked* for monopolkapitalens produkter. Dette kommer klart til uttrykk i den enorme militariseringa av den kapitalistiske økonomien. Ifølge den undersøkelsen FN ga ut i 1962 utgjorde utgiftene til den kapitalistiske verdens militærrustninger ca. 10 prosent av den kapitalistiske verdensproduksjonen.¹⁰ Om vi i denne forbindelse ser på USA, utgjorde rustningsutgiftene i 1929 0,7 prosent av bruttonasjonalproduktet. I 1957 utgjorde de samme utgiftene hele 10,3 prosent av bruttonasjonalproduktet.¹¹ I tillegg har rustningsutgiftene økt voldsomt fram til i dag på grunn av blant annet Vietnamkrigen.

Men i monopolkapitalen er det ikke bare militær slosing. Også i sivile, uproduktive sektorer foregår ei voldsom slosing. I et land som Sverige var reklamekostnadene i 1953 på 535 millioner og i 1968 så store som 2 milliarder!¹²

FOLKET OG BARE FOLKET ER DEN DRIVKRAFT SOM SKAPER VERDENSHISTORIA

Det er klart at disse tiltaka *ikke* kan forhindre overproduksjonskrisene på lang sikt. Statsutgiftene må dekkes av *folket sjøl*, gjennom økte skatter, kreditt- og finanspolitikken osv. Monopolkapitalens oppblåsing av den kapitalistiske statssektoren kan sammenliknes med narkotikainjeksjoner. Behovet for økende doser blir større og større, samtidig som vanskene på lengre sikt tårner seg opp.

Derfor reiser stadig større deler av verdens folk seg til kamp mot monopolkapitalismens økende utbytting, mot imperialismens plyndringer og røverkriger, for å ta sakene opp i sine egne hender og innføre sosialismen. Det er dette Mao peker på når han sier: »De neste femti til hundre åra fra nå av vil bli en stor æra med grunnleggende endringer av samfunnssystemet som vil ryste verden, en æra uten like i noen tidligere historisk periode. Vi som lever i en slik periode må forberede oss på å kaste oss ut i store kamper».

NOTER:

1. Kleven: »Klassestrukturen i det norske samfunnet», s. 127.
2. Samme sted, s. 123.
3. Samme sted, s. 112.
4. Lenin: »Imperialismen som kapitalismens høyeste stadium, s. 24, Ny Dag, 1969.
5. Samme sted, s. 25.
6. Stalin: »Spørsmål i Leninismen», norsk utgave 1952.
7. Samme sted.
8. »Kina i dag», nr. 2–1970.
9. Stalin: »Socialismens økonomiske problem i SSRU», svensk utgave fra Förlaget for främmande språk. Moskva 1953, s. 38.
10. »Marxismens politiske økonomi», Sosialistisk Opplysningsråd, 1970.
11. Baran & Sweezy: »Monopoly Capital».
12. Industria, nov. 68 (svensk).

KAPITTEL 2. UTDANNELSESVESENETS HISTORISKE UTVIKLING.

Det vi skal forsøke å klargjøre i dette kapitlet, er hvilken funksjon utdanningsverket, skoler og universitet, har i et klassesamfunn. Opplæring og utdanning er jo nødvendige forutsetninger både for ei videreutvikling av produktivkreftene og for opprettholdelse av de rådende produksjonsforhold, og spørsmålet blir da: På hvilken måte fungerer utdanninga? Hvilken klasses interesser er det som blir tilfredsstilt ved den virksomhet som drives på skoler og universitet? Dette vil vi klargjøre ved en historisk oversikt over utdanningsverkets utvikling.

FØYDALSAMFUNNETS UNDERGANG

De første universitetene blei oppretta i Salerno, Bologna og Padova på 11–1200-tallet. Her blei det hovedsakelig undervist i skolastisk teologi, og universitetenes funksjon var helt klar: De skulle beskytte de geistlige og verdslige føydalherrenes maktposisjoner mot det oppvoksende handelsborgerskap i byene. Føydalsamfunnet hadde alt lenge vært prega av stagnasjon og stillstand. Kirken og adelen eide all jorda, og den livegne bonden var forplakta til å arbeide for dem uten vederlag. På det utviklings-trinn produktivkreftene befant seg, trengte ikke bondene noen utdanning, og kirken og adelen var derfor mest interessert i å holde bondene nede i uvitenhet. Den eneste klassen som representerte noen alvorlig trusel, var handelsborgerskapet i byene. Gjennom utstrakt varehandel la de grunnen for den kapitaloppsamling som var ei nødvendig forutsetning for de tidligste formene for kapitalisme. Oppdagelsen av de nye markedene (Amerika, India osv.) ga handelen et voldsomt oppsving og skapte behov for en ny produksjonsmåte innenfor industrien. Den føydale eller laugsmessige produksjonsmåten strakk ikke lenger til, og i dens sted kom inmanufakturen. Manufakturen er en form for fabrikkdrift hvor maskineriet ennå ikke er introdusert, men hvor arbeiderne som er samla under ett tak, til sammen fungerer som en maskin. Den enkelte arbeider utfører bare en spesiell operasjon på produktet før han sender det videre. Denne måten å arbeide på innebærer en hittil ukjent grad av spesialisering og rasjonalisering. Arbeidskrafta til manufakturerne er for en stor del tidligere livegne bønder som enten

er blitt overflødige p. g. a. mer effektive metoder i jordbruket, eller som er blitt forvandla til eiendomsløse løsarbeidere ved at borgerskapet har kjøpt opp jordeiendommene. Dermed tvinges de inn til byene for å selge si arbeidskraft »fritt» på markedet, og danner slik den første spire til en arbeiderklasse.

Ettersom handel og manufaktur vokser i styrke utover 17- og 1800-tallet, øker også borgerskapets politiske makt på bekostning av de føydale jordherrene og småborgerne i laugene. Borgerskapet tvinger igjenom ei avskaffing av gamle føydale privilegier og rettigheter, og erstatter disse med lover og tiltak som ytterligere styrker og befester deres egen stilling. Eksempler på dette er den proteksjonistiske¹ tollpolitikken som forsvarer det nasjonale borgerskap mot utenlandsk konkurranse, og forskjellige former for handelsmonopol.

De kampene som blei utkjempa om den økonomiske og politiske makta, gjenspeilte seg til en viss grad i kamper på universitetene. Selv om forbindelsen mellom produksjonen og vitenskapen fremdeles var indirekte, var det nå et grunnlag for ei videreutvikling av naturvitenskapene. De resultater f. eks. Galilei kom fram til, var imidlertid uforenlige med det teologiske verdensbilde den føydale herskerklassen kjempa for å opprettholde. I den tida borgerskapet ennå ikke var sterkt nok til å ta opp den avgjørende kampen med føydaladelen, lanserte de ideen om vitenskapens »verdifrihet». Slik ønsket borgerskapet å frigjøre naturvitenskapen fra teologien for å skaffe seg mer kunnskap om naturkreftene som kunne nyttes i produksjonen. Særlig stor betydning utover i det 17. og 18. århundre får Newtons oppdagelser innen mekanikken.

Vi ser i denne tida at i den grad borgerskapet styrker si makt, kommer universitetene til å utdanne færre skolastiske teologer og i stedet fler embetsmenn som tjener borgerskapets interesser.

DEN INDUSTRIELLE REVOLUSJON

FRIKONKURRANSE-KAPITALISMEN

»Men stadig vokste markedene, stadig økte behovet. Heller ikke manufakturen strakk til lenger. Da revolusjonerte dampen og maskineriet den industrielle produksjonen, i stedet for manufakturen kom den moderne storindustri, i stedet for den industrielle middelstand trådte de industrielle millionærene, sjefer for hele industrielle armeer, de moderne borgere.»²

Den industrielle revolusjonen legger grunnlaget for borgerskapets fullstendige herredømme. Gjennom borgerlige revolusjoner (i England i slutten av

det 17. og i begynnelsen av det 18. århundre, i Frankrike 1789) avskaffes adelens og eneveldets herredømme. Arbeiderklassen har ennå ikke framstått med egne politiske interesser. Borgerskapet er så godt som alene om å rekruttere parlamentene og universitetene, og utfolder en voldsom kulturell aktivitet i denne perioden. I kraft av å være enerådende kan borgerskapet lansere idealene om den frie forskning. I realiteten er denne virksomheten forbeholdt medlemmer av borgerskapet, men idealene har stor ideologisk gjennomslagskraft også i andre klasser.

Under denne tidlige formen for kapitalisme, frikonkurranse-kapitalismen, er universitetets viktigste funksjon å utdanne ulike slag embetsmenn til den borgerlige staten – jurister, prester og lærere. Deres oppgave består dels i å administrere det utvidete statsapparatet, dels i å indoktrinere alle andre samfunnsklasser med borgerlige verdier og ideologi. Men ikke alle som går på universitetene skal bli embetsmenn. Det er svært vanlig at borgerskapets sønner tilbringer noen år ved universitetene for å tilegne seg en viss »klassisk dannelse». Etterpå vender de tilbake til familiens bedrifter eller handelskompani, og skaffer seg der den nødvendige praktiske kunnskap i teknikk og handel før de overtar foretaket.

Den industrielle revolusjon har skapt et særlig stort behov for lærere som kan gi stadig breiere lag av folket ei viss allmennutdanning. Ettersom industrien utvikler seg, er det ikke lenger nok at arbeiderne behersker enkle manuelle operasjoner – de trenger også å kunne lese og skrive. I England, som er det mest framskredne kapitalistiske landet, ser vi de første systematiske forsøk på å organisere skoler for fattige barn, dvs. barn av industriproletariatet i byene. Disse skolene hadde som prinsipp å utdanne flest mulig barn for lavest mulig utgifter. Klassene hadde opptil 60–80 elever, og lærerne var ofte eldre elever, slik at man sparte utgifter til undervisninga. Dette systemet dekker til en viss grad de behov borgerskapet hadde for utdanna arbeidskraft, og liknende tiltak blei etter hvert satt i gang i de fleste land i Europa.

I Norge kom kravet om et eget norsk universitet i siste fjerdedel av det 18. århundret, da det norske borgerskapet begynte å vokse seg sterkt. Kravet blei fremma sammen med bl. a. kravet om en norsk bank, og er ledd i det norske borgerskapets bestrebelser på å markere seg som nasjonalt sjølstendige og uavhengige av Danmark. Kravet møtte motstand, men i 1811 blir Det Kongelige Fredriks Universitet i Oslo oppretta, med fire fakulteter: det teologiske, det juridiske, det medisinske og det filosofiske. Opprettinga av universitetet styrker hele utdanningsverket og sikrer ei mer nasjonal rekruttering til embetsmannsstillingene. Videre betyr særlig historieforskinga mye for styrkinga av borgerskapets nasjonale sjølbevissthet.

Allmennutdanninga er på denne tida svært oppdelt: Omgangsskoler utover bygdene, allmueskoler for arbeiderklassen i byene og privatskoler for elevene fra borgerskapet. Omkring 1860–70 kommer de første framstøtene for å øke sentraliseringa av allmennutdanninga. Allmueskolens stilling blir styrka både på bygdene og i byene, og det blir slått fast i lovs form at landets skoleverk skal være mer ensarta.

MONOPOLKAPITALISMEN

Frikonkurransen er, som for nevnt, slett ikke karakteristisk for den kapitalistiske epoken som helhet. Grovt kan vi si at frikonkurransen hovedsakelig er begrensa til en 100-års periode (1770–1873). Fra da av skyter utviklinga av karteller fart, og med krisa 1900–03 trer kapitalismen inn i sitt monopolkapitalistiske og imperialistiske stadium.

Monopolkapitalismen er blitt behandla i 1. kapittel, og vi skal her bare holde fram to kjennetegn som på avgjørende måte bestemmer utdanningsverkets utvikling.

1. I sin aller tidligste fase er monopolkapitalismen kjenneteknet ved ei voldsom utvikling av produktivkreftene. Vitenskapens sammensmelting med produksjonen frambringer slike revolusjonerende tekniske hjelpemidler som bilen, flyet og radioen.
2. Antall sysselsatte i den ikke-produktive sektoren øker og øker. Byråkratiet i staten, kommunene og de privatøkonomiske virksomhetene utvikler seg til en gigantisk kreftsvulst på samfunnslegemet.

Vitenskapens og utdanningas stadig nærere tilknytting til produksjonen hadde allerede i siste halvdel av det forrige århundre gitt seg uttrykk bl. a. i opprettinga av den første tekniske skole ved Horten verft. Etter monopolkapitalismens framvekst blir denne tendensen enda tydeligere.

Produktivkreftenes høge utviklingsnivå øker også kravet til allmennutdanning, og i 1920 innføres tvungen 7-årig folkeskole. Rekrutteringa til de videregående skolene og universitetene gjennomgår store forandringar i denne tida. Overgangen til monopolkapitalismen fører til ei sterk innsnevring av borgerskapet, og store deler av det tidligere borgerskapet blir lønnsarbeidere og småborgere av ulike slag. Når samtidig behovet for høgt utdanna arbeidskraft er vokst enormt, blir det sjølsagt umulig fortsatt å begrense rekrutteringa til de høgre skoler. Arbeiderklassen blir imidlertid fortsatt stående utenfor denne utvidinga av rekrutteringa, og såpass seint som i skoleåret 1931/32 er den klassemessige fordelinga blant gymnasiastene følgende: 22 prosent fra kapitalistklassen, 45,6 prosent fra funksjonærer,

intellektuelle etc., 4,5 prosent fra selvstendige håndverkere, 6 prosent fra arbeidsformenn, 9 prosent fra gårdbrukere og bare 4 prosent fra arbeiderklassen.³

Krava til universitetene øker stadig: Monopolkapitalen trenger realister til videreutvikling av produktivkreftene og filologer til styrking og utbygging av skoleverket. Byråkratiet og andre deler av den ikke-produktive sektoren må forsynes med stadig fler jurister og filologer og etter hvert også med såkalte samfunnsvitere. Tidligst ute av disse er sosialøkonomene som begynner å utdannes fra universitetet i 30-åra, omtrent samtidig med at Handelshøyskolen i Bergen blir oppretta. Et bedre utbygd helsevesen er nødvendig for at folk skal greie det økte arbeidstempoet, og til dette trengs fler leger, tannleger og farmasøyter.

Med hensyn til de tradisjonelle ideologiske faga teologi og filosofi mister de etter hvert mye av sin dominerende posisjon. En del av den mest virkelighetsfjerne borgerlige ideologien blir for alltid svekka med frikonkurranse-kapitalismens sammenbrudd. Dette betyr på ingen måte at det ikke er borgerlig ideologi som indoktrineres elever og studenter. Men på samme måte som kapitalismens karakter endrer seg fra frikonkurranse til monopolisme og statlig regulering, så endrer også ideologien karakter. Frihet, demokrati og klasseløst samfunn er fortsatt de ideologiske grunnbegrepene, men konkurransens velsignelser erstattes mer og mer med betydningen av samarbeid og planlegging. Når det regner på presten, drypper det på klokkeren, og om borgerskapets makt og velstand øker jevnt, så skal klassesamarbeidet sørge for at arbeiderklassen også får noe. Ut fra denne ideologien blir universitetets funksjon klar: Det skal sikre den »generelle velstandsøkinga» ved å forsyne monopolkapitalen og statsapparatet med kvalifisert og lydig arbeidskraft. *Utdanningsverket er en produksjonsfaktor på linje med de andre, og hva som skal produseres, blir bestemt ut fra monopolkapitalens behov og lønnsomhets-kriterier.* Disse forholda legges det stadig mindre skjul på, sjøl om man velger penere ord og mer »saklige» og »nyanserte» begrunnelser for å uttrykke det samme. I S. P. Andersen-komiteen (en komite som skal utrede behovet for teknisk utdanning) heter det: »Det vil for mange fortone seg temmelig hardkokt å betrakte en undervisnings- og forskningsinstitusjon på linje med en vanlig produksjonsprosess der materialet er studenter og produktet er de ferdige sivilingeniører eller tekniske fagfolk og de forskningsresultater dette systemet frambringer.

Ikke desto mindre kan dette være en hensiktsmessig betraktningssmåte i en *integrert analyse* av en undervisningssituasjon når man stadig har i mente at en høyskole eller et universitet er *noe mer* enn en vanlig produksjonsprosess.»

(Understrekingene er foretatt av oss, for å framheve disse små, men uhyre viktige ordene som gjør utsagn av denne typen så tillitvekkende.)

SOSIALDEMOKRATIETS FORRÆDERI

Hva er det som har gjort denne utviklinga mulig? Hvor ble det av arbeiderklassens motstand mot monopolkapitalistenes tilpassing av utdanningsverket til sine behov?

Overgangen til monopolkapitalismen og imperialismen ga borgerskapet svære ekstraprofitter gjennom utplyndringa av koloniene. Lenin sier i forordet til den franske og tyske utgaven av *Imperialismen*⁴: »Det er klart at med denne kolossale *ekstraprofitten* (for denne profitten soper kapitalistene inn ekstra, i tillegg til den profitten de presser ut av sitt « *eget* » lands arbeidere) *kan bestikke* arbeiderførerene og det høyere lag av arbeideraristokratiet. Dette laget blir da også bestukket av kapitalistene i de «*ledende*» land – bestukket på tusen forskjellige måter, direkte og indirekte, åpent og skjult.

Dette lag av «*borgerliggjorte*» arbeidere eller «*arbeideraristokratiet*» som er fullstendig spissborgerlig i levesett, inntektsnivå og hele sitt livssyn, er Den 2. Internasjonales hovedstøtte og i våre dager *borgerskapets sosiale* (ikke militære) *hovedstøtte*. For det er *virkelige agenter for borgerskapet i arbeiderbevegelsen*, kapitalistklassens arbeiderkommissærer . . . »

Det disse borgerskapets agenter gjorde, var å spre feilaktige ideer om at «*kapitalismen nå var kommet i en krisefri fase*», og at man måtte arbeide for en «*fredelig overgang til sosialismen*».

I Norge hadde talsmennene for disse ideene stor innflytelse over det arbeidende folket, og de fikk så stor oppslutning ved valgene at de (Arbeiderpartiet) overtok regjeringsmakta i 30-åra. Sosialdemokratene satsa på ei «*demokratisering*» av utdanningsvesenet, ved å gi fler ungdommer fra arbeiderhjem «*mulighet*» til å studere ved videregående undervisningsanstalter. Men denne «*demokratiseringa*» av undervisninga passet som hånd i hanske til monopolkapitalens behov for høgt utdanna arbeidskraft.

Den gigantiske rasjonaliseringa av skoler og universiteter som i dag blir forsøkt gjennomført, ledes av kjente sosialdemokrater som Kristian Ottosen og Reiulf Steen.

SITUASJONEN I DAG

Monopolkapitalens grunnleggende lov er loven om profittmaksimering, og dette krever ei sterk produksjonsøking. De beregningene hele statens

utdanningspolitikk bygger på, går ut fra at den årlige vekstraten holder seg på 4,5 prosent — dvs. at Norges bruttonasjonalprodukt skal være fordobla innen 1985! Og den produksjonen som skal øke så voldsomt, er ikke produksjonen av de varer folket har størst behov for, men den produksjonen som gir høgest profitt. Dette betyr stadig økende investeringer i industri med høy foredlingsgrad, og konsentrasjon av investeringene i store, konkurransedyktige enheter.

Denne utviklinga fører med seg ei ytterligere monopolisering. Videre tvinger den fram ei mer bevisst styring av bosettingsstrukturen. Bygdene må avfolkes, og hele befolkningen klumpes sammen i de såkalte vekstsentrene for å skaffe arbeidskraft til monopolforetakeny som holder til der.

Monopolkapitalens problemer gjelder imidlertid ikke bare produksjonen. Nettopp fordi produksjonen ikke tar sitt utgangspunkt i de eksisterende behov, trengs det et enormt salgs- og reklameapparat til å bygge et marked for varene. Noe av det mest karakteristiske ved monopolkapitalismen i dag er at antall sysselsatte i den ikke-produktive sektoren, i handel og service-yrkene, har økt voldsomt.

Den prosessen vi her har skissert — stadig større investeringer i industri med høgt foredlingsnivå og stadig fler ansatte i ikke-produktive yrker —, denne prosessen er det borgerskapet kaller struktur-rasjonalisering. Men betyr så dette ei utvikling av produktivkreftene og økt velstand for folket? Erik Brofoss, sjefsdirektoren for Norges Bank, uttaler i en oversikt over samfunnets økonomiske struktur følgende: »En del av produksjonen i dag som medtas i nasjonalregnskapet synes å være en nødvendig konsekvens av at samfunnsøkonomien ikke er så rasjonelt innrettet driftsmessig som ønskelig kunne være.

Produksjonen og tjenesteytningene kan derfor få karakteren av et nødvendig onde i stedet for et ønsket gode og et bidrag til økt velstand.» At avfolkning av bygdene, nedlegging av bedrifter som ikke lenger er »lønnsomme», rasjonalisering og tidsstudier med påfølgende arbeidsledighet eller oppskrudd arbeidsintensitet og helsefarlige arbeidsforhold — at alt dette ikke er ønskete goder, men onder, er noe de fleste som får føle det på kroppen, er enige om. Men at denne rovdrifta på og ødelegging av produktivkreftene skulle være nødvendig, det er noe man må være medlem av borgerskapet for å forstå. Monopolkapitalens framstøt representerer ikke utvikling og framskritt, men et gigantisk forsøk på å utsette det kapitalistiske samfunns sammenbrudd ved å skyve stadig større byrder over på det arbeidende folket. Vi skal nå se nærmere på hvordan dette skjer gjennom utdanningspolitikken.

Behovet for mer utdanning.

Strukturrasjonaliseringa krever ei voldsom heving av utdanningsnivået på alle trinn. For å greie den nødvendige økinga av bruttonasjonalproduktet trenger monopolkapitalen innen siste halvdel av 1980 ikke mindre enn 90 000 studieplasser for postgymnasial utdanning. Dette innebærer ei tredobling av antallet i dag !

Likevel er det styrkinga av allmennutdanninga som er det viktigste. Produksjonsmåten i dagens samfunn krever at *all* arbeidskraft har mer og bedre utdanning enn tidligere. Og fordi arbeidsprosessene sjøl forandres så raskt, er det viktig at høyninga av kvaliteten kommer i form av ei styrking av allmennutdanninga. Omfattende og grundig spesialutdanning på alle nivåer har mindre for seg fordi denne formen for kunnskap foreldes hurtigere. Et hovedframstøt for styrkinga av allmennutdanninga kom med innføringa av tvungen 9-årig skole.

Når det gjelder utdanning utover gymnaset, skal som tidligere nevnt, kapasiteten økes på alle områder ved at antallet studieplasser tredobles. Det er også verdt å framheve spesielt monopolkapitalens *store behov for utdanning på teknikkernivå*. Dette skal dekkes ved ei kort og intensiv grunnutdanning over 2 år som gir de nødvendige allmenne kvalifikasjoner. Spesialisering og omskolering blir deretter hovedsakelig gitt i form av etterutdanningskurs etter at arbeidskrafta er blitt plassert i produksjonen.

Motsigelsen pris-mengde.

Hovedmotsigelsen i monopolkapitalens utdanningspolitikk i dag går mellom behovet for *flest mulig* med høy utdanning og samtidig behovet for å holde kostnadene *lavest mulig*.

At det er motsigelsen pris-mengde som er hovedmotsigelsen i denne prosessen, ser vi bl. a. ved at det kvalitative aspektet ved utdanninga er underordna det kvantitative. Med dette mener vi at hovedframstøta i dag går ut på å øke antallet studieplasser på *alle* områder, og at framstøt som går på å forandre fordelinga blant de ulike skoleslag og fag, eller forandre innholdet i disse, foreløpig ikke er *så* viktige.

I motsigelsen pris-mengde er det prisen som spiller den ledende rolla, som er hovedsida. Dette følger av at også i »produksjonen» av høgt utdanna arbeidskraft gjelder monopolkapitalens grunnleggende lov om profittmaksimering. Når det i dag planlegges ei tredobling av antallet studieplasser for post-gymnasial utdanning, er det fordi monopolkapitalen regner *det* som den investeringa som vil gi størst utbytte dersom man greier å holde kostnadene lavt nede. Skulle det vise seg at beregningene var gale, at det

f. eks. var mulig å presse kostnadene enda lengre ned enn det opprinnelig var beregna, da ville det kunne bli lønnsomt å investere mer i utdanningsverket, og antallet studieplasser ville øke ytterligere.

Den viktigste faktoren i motsigelsen pris-mengde er den *tida de utdannings-søkende er borte fra arbeidslivet*. Statens komite for videreutdanning, Ottosenkomiteen, sier om dette: »En kan for 1966 anslå verdien av den arbeidskraft som unndras arbeidslivet gjennom postgymnasial utdanning til en størrelsesorden på 700 mill. kroner, eller *to tredjedeler av de samlede samfunnsmessige kostnader til slik utdanning.*»

Det viktigste for monopolkapitalen blir derfor å foreta ei beinhard rasjonalisering av hele utdanningsprosessen, slik at tida kan kortes ned og kostnadene reduseres.

Før vi går over til å behandle rasjonaliseringa nærmere, skal vi kikke litt på overproduksjonen av akademikere. Ut fra at hovedmotsigelsen i utdanningspolitikken går mellom pris og mengde, skulle man kanskje tro at overproduksjon medførte unødige kostnader. Når dette ikke holder stikk, skyldes det at monopolkapitalen ikke bare »produserer», men også »konsumerer» utdanna arbeidskraft. Økte kostnader ved »produksjonen» kan derfor tjenes inn ved lavere utgifter til »konsumsjonen». Forutsatt at overproduksjonen holder seg under en viss øvre grense, og at det dreier seg om relativt fleksibel arbeidskraft, har overproduksjonen to viktige funksjoner for monopolkapitalen: For det ene skaper den økt konkurranse på arbeidsmarkedet og presser derved lønningene nedover. Og for det andre utgjør disse akademikerne en slags arbeidsløs reserve-arme som på kort varsel kan settes inn dersom plutselige nye behov skulle oppstå. Som eksempel på overproduksjon kan nevnes at i 1968 fikk 8,5 prosent av ingeniørene fra elektronikklinja ved NTH ikke jobber de var kvalifisert for. Denne utviklinga er for øvrig kommet mye lengre i Sverige.

Rasjonaliseringa.

Det er utdanningsverkets *nåværende struktur* som er den største hindringa for en raskere og billigere masseproduksjon av høgt kvalifisert arbeidskraft. Derfor går også monopolkapitalens hovedframstøt ut på ei *stukturrasjonalisering*. Innholdet i denne kan stort sett knyttes til de tre stikkordene sentralisering, fleksibilitet og effektivitet.

Sentraliseringa kommer til uttrykk i sammenslåing og konsentrasjon av all postgymnasial utdanning i færrest mulig og størst mulig enheter: Lærerskoler, sosialskoler, journalistiskoler, tekniske skoler osv., skal alle samles i de såkalte Distriktshøgskolene. I tråd med dette blir det også forsøkt å gi all utdanning

en felles organisasjonsform og et felles vurderingsgrunnlag. Særlig viktig her er det at allmennutdanninga og yrkesutdanninga blir knytta nærmere sammen slik at all allmennutdanning også gir en form for yrkeskompetanse. Med et slikt sentralisert opplegg er grunnlaget lagt for økt *fleksibilitet*. Overgangen mellom de ulike fag og skoletyper blir enklere, slik at monopolkapitalen kan velge ut arbeidskraft med akkurat den fagkombinasjon og det nivå den trenger, og raskt foreta omplasseringer dersom det skulle dukke opp behov for nye kombinasjoner.

Forenklinga av overgangen mellom utdanningsverket og arbeidslivet gir monopolkapitalen større muligheter til raskt å kvitte seg med »ubrukelige» studenter. Ved stadig kontroll gjennom eksamener sikrer man seg at bare de flinkeste går videre i studiene. Mens de andre sendes over i kort yrkesorientert utdanning. Dermed har monopolkapitalen et uhyre effektivt system, hvor minimalt med tid blir »kastet bort».

Denne formen for rasjonalisering er altså ei rasjonalisering av utdanningsstrukturen og utdanningsorganisasjonen som helhet. Men den har også samtidig lagt grunnlaget for en annen form for rasjonalisering – tidsstudier og effektivisering av studietida til den enkelte student. Strukturrasjonaliseringa har nemlig gitt staten og monopolkapitalen økt kontroll og sterkere pressmidler overfor studentene. Dette utnyttes til å innføre stadig større mengder pensum innen kortere tidsrammer, noe som betyr ytterligere øking av arbeidspresset. Samtidig sørger Lånekassa med instramminger og økonomiske sanksjoner for at de som ikke makter arbeidspresset, raskt og effektivt blir rasjonalisert vekk.

NOTER:

1. Proteksjonisme:
2. Marx/Engels: »Det Kommunistiske Partis Manifest», s. 23, SOR, 1970.
3. Arbeidernes Leksikon.
4. Lenin: »Imperialismen kapitalismens høyeste stadium», s. 16, Ny Dag.

KAPITTEL 3. DE KONKRETE FRAMSTØTA.

Vi viste i kapittel 1 hvordan monopolkapitalen går til regulære *angrep* på folkets levevilkår for å sikre sin eksistens, for å utnytte midlertidig gunstige perioder (høgkonjunktur etc.) og for å dempe virkningene av kriser. I dette kapitlet skal vi ta for oss de konkrete *framstøt* fra staten og monopolkapitalen, og vise hvordan de virker eller vil virke på dem som til daglig oppholder seg på universitetene og høgskolene. Enkelte tiltak er delvis innført, mens de andre er på trappene.

Først tar vi opp statens økonomiske politikk overfor universitetet og studentene. Deretter de to viktigste og mest aktuelle rasjonaliseringstiltaka: innføring av tidsrammer og vekttall. Til slutt kommer vi kort inn på lærerutdanninga og teknikerutdanninga.

STATENS ØKONOMISKE POLITIKK OVERFOR UNIVERSITETET

Sjøl om det er *tida* den enkelte student bruker på å utdanne seg, som samla utgjør den største delen av statens utgifter,¹ så koster det også å *bygge og drive* universitetene. Disse utgiftene vil staten bringe ned til et minimum. Gjennom *bevilgningspolitikken* tvinger staten de forskjellige institusjonene til å foreta sin egen rasjonalisering fordi bevilgningene ikke økes i takt med de økte utgiftene. I Ottosen-komiteen heter det: »Bevilgningene (til den enkelte institusjon) kan ikke økes i takt med eventuelle forsinkelser som skyldes at studieordninga ikke virker etter sin hensikt.» Ansvaret for tilpassinga av studieordninga ligger hos den enkelte institusjon. Som det står i Ottosen-komiteen: »Totalt sett innebærer dette forslag (tidsrammer — se nedenfor) at *de ordinære universitets/høgskolestudier i Norge skal avsluttes innenfor ramma som er gitt for hvert enkelt studium, og at den enkelte utdanningsinstitusjon må påta seg et forpliktende ansvar for at dette gjennomføres i praksis.*»(Utheving av Ottosen-komiteen.)

Bevilgningene kan imidlertid ikke skjæres ned under et visst minimum. Det ville bety katastrofe for kapitalistene om universitetene blei nødt til å stenge helt. For å komme så nær dette minimum som mulig, er det nødvendig med planlegging. Den skjer ved at staten setter opp ei ramme som sier anslagsvis hvor store bevilgningene vil bli i kommende tre- til fire-års periode.

Universitetene og høyskolene pålegges så å foreta ei disponering av disse midla, ved at de setter opp *rammeplaner* etter et mønster utarbeidd av Kirke- og Undervisningsdepartementet (KUD). Disse rammeplanene skal inneholde oversikt over hvor mange studenter en venter i perioden, på hvilke trinn i studiet disse vil befinne seg, hvor mange ansatte det vil være, hvor mye utstyr osv. Dette tallmaterialet er viktig for staten fordi det sikrer bedre kontroll med utviklinga på universitetene, og muliggjør raskere korrigering av »dårlige» tendenser.

Det legges et stort press på lærerne, som utarbeider disse rammeplanene. De tvinges til å godta statens rammer for sin faglige virksomhet. Og de må til slutt gjennomføre den »nødvendige» rasjonaliseringa. Dette fører til gnisninger lærerne imellom, og gjør forholdet til studentene dårligere.

Rammeplanen for Det samfunnsvitenskapelige fakultet i Oslo konkluderer med behovet for lukking av de fleste instituttene på fakultetet. Psykologi er allerede vedtatt lukket av Det akademiske kollegium² som en direkte følge av statens bevilgningspolitikk.

Men hvorfor vil egentlig staten lukke visse studier, når det er et stort behov for utdanna arbeidskraft?

Lukking er et uttrykk for at en ikke er villig til å øke bevilgningene i takt med økinga i studentantallet. Staten er ikke villig til å betale for det utdanninga koster.

Lukking i seg sjøl »løser intet problem», som Ottosen sier. lukking er et middel til å foreta vidare rasjonalisering. For en oppnår å få kontroll over antall studenter som befinner seg i studiet ved et slikt tiltak. Betyr det så at studiet åpnes igjen når rasjonaliseringa er ferdig? Nei: når lukking er foretatt, vil en øke *studieeffektiviteten* ved institusjonen. Det som skjer er at rammene for opptaket av nye studenter utvides el. minskes, i samsvar med kapitalistenes behov. Vi har sett i kapittel 2³ at av ingeniører produseres det litt mer enn det øyeblikkelige behovet tilsier, slik at lønningene kan holdes nede. For leger derimot går staten bevisst inn for underproduksjon.

Legene bidrar til vedlikehold og reproduksjon av arbeidskrafta. Derfor kan ikke legeantallet være under et visst minimum. Men legeantallet begrenses samtidig i kapitalens interesse. Utover et visst nivå forårsaker ikke ei øking i antall leger en tilsvarende reduksjon i tapt arbeidstid grunnet sjukdom, dvs. profitten ved investering i legeutdanning ville bli mindre enn profitten ved investering i andre sektorer.

Visse studier (medisin, odontologi, farmasi, Norges Tekniske Høgskole (NTH) osv.) har vært lukket lenge. Det er ingen tilfeldighet at det er disse studiene Ottosen-komiteen ramser opp i si liste over utdanningssteder hvor

det ikke er behov for utstrakt rasjonalisering. Det betyr ikke at rasjonaliseringsprosessen er ferdig på disse stedene. I vårsemesteret 1970 mottok de medisinske og odontologiske fakulteter ei henstilling fra Bondevik der det heter: »I det videre planleggingsarbeidet må fakultetene og hvert enkelt institutt ta sikte på å klare det økte studentkull uten tilsvarende øking av bemanninga, om nødvendig ved tillempinger i studieplanen . . . Dersom universitetet finner det vanskelig å make planlegginga etter slike retningslinjer uten assistanse utenfra, ser departementet gjerne at det blir tilkalt undervisningsekspertter fra andre læresteder.»⁴ Dette betyr at studenttallet skal økes uten å øke antall lærere eller annet personell. Dersom ikke fakultetene greier det sjøl, må de henvende seg til »undervisningsekspertter fra andre læresteder», hvilket ikke kan bety annet enn ekspertter fra utlandet, hvor de driver mer »rasjonelt» enn i Norge. Bondevik begrunner henstillinga med å vise til medisin- og tannlegestudiet i andre land. Rasjonaliseringa er ikke noe nytt på medisin. Arbeidsforholda til studentene er prega av stadig økende arbeids- og eksamenspress. Det innføres til stadighet nye kurser med nye eksamener som alle teller i den avsluttende karakteren. Men tidsrammene for studiet blir ikke endra.

På NTH økes også opptaket med jevne mellomrom. NTH-studiet er kjent for å være beinhardt, med rigide tidsrammer og stort arbeidspress. Kvalitetskrava til sivilingeniører skjerpes, det totale pensum økes, men innenfor de samme tidsrammene.

Statens politikk er altså: små bevilgninger som tvinger lærerne til drastiske tiltak som lukking. Deretter gjøres det klart at bevilgningene ikke kan økes med mindre instituttene gjennomfører ei »tilfredsstillende» rasjonalisering av studiene.

Den statlige bevilgningspolitikken har ført til misnøye og frustrasjon blant lærerne, fordi de er blitt pålagt ting som medfører hardere arbeidspress for dem sjøl, og fordi de må utføre all slags administrativt arbeid ved siden av det faglige arbeidet. I ren desperasjon over sin egen situasjon er de i flere tilfelle blitt støttespillere i statens politikk. Lukkinga på psykologi i Oslo fikk støtte av ei gruppe på 22 lærere, som trua med streik dersom lukking *ikke* gikk igjennom. Objektivt sett har flertallet av lærerne motsatte interesser av staten og monopolkapitalen. Og ved at konsekvensene av statens bevilgningspolitikk blir forklart og anskueliggjort, vil nok også de, sammen med studentene, ta til motmæle.

ANGREPENE MOT STUDENTENES ØKONOMI

I Ottosen-komiteen heter det: »Kostnadene ved utbygging og drift av universiteter og høyskoler utgjør likevel bare en mindre del av de totale samfunnsmessige kostnader ved videregående utdanning. En kan for 1966 anslå verdien av den arbeidskraft som unndras arbeidslivet gjennom post-gymnasial utdanning til en størrelsesorden på 700 mill. kroner, eller *to tredjedeler av de samlede samfunnsmessige kostnader ved slik utdanning.*

Dette inntektstapet bæres i alt vesentlig av den enkelte student og hans familie. Omlag 50 mill. kroner, eller 7 prosent, dekkes gjennom direkte eller indirekte offentlige tilskott (stipend, velferdstiltak), mens vel 100 mill. kroner – 15 prosent – dekkes gjennom Statens lånekasse for studerende ungdom i form av lån som seinere skal tilbakebetales. *Hoveddelen av inntektstapet – nær fire femtedeler – dekkes imidlertid som nevnt gjennom sparing – forbruksunnlatelse – hos studenten eller hans familie.*» (Uthevelsene ved Ottosen-komiteen.)

For å si det klarere: Det er folket sjøl som betaler for den utdanninga de får. Det eneste staten betaler, er akkurat den delen av utgiftene som er tilstrekkelig for at unge mennesker trass i dårlige økonomiske kår skal få »lyst» til å studere.

Gjennom Statens lånekasse kan studentene og andre utdanningsøkende få lån, slik at de har penger til å leve av mens de er under utdanning. Når studietida er over, blir lånene rentabelasta. Pengene skal sjølsagt betales tilbake. Den eneste utgift staten har med dette, er tap av renter i studietida.

Men er det slik at flertallet av studentene lever hovedsakelig av lån? Nei. I følge en forbrukerundersøkelse av studenter i Oslo fra 1967 fordelte gjennomsnittsstudentenes inntekter seg slik:

lån i Lånekassa	38,6 %
lån i andre banker	2,3 %
lån av foreldre	5,1 %
andre private lån	1,1 %
statsstipend	4,4 %
andre stipend	1,4 %
kontant hjelp hjemmefra	11,5 %
gaver fra andre	1,4 %
arbeidsinntekt hos foreldre	1,6 %
arbeidsinntekt hos andre	31,5 %
annen inntekt	1,1 %
	100,0 %

Vi ser at sjøl når det gjelder de mest nødvendige utgifter, så er det bare en minimal del som dekkes av staten. Bare 4,4 prosent *dekkes* av staten. De 38,6 prosentene er en meget sikker *plassering* av statlige midler, antakelig en av de sikreste *forretninger* staten gjør.

Ser vi på gjennomsnittslånene for en student i Oslo, har de relativt gått ned i forhold til prisene som har gått opp (kilde: årsberetninger fra Lånekassa):

år	gjennomsnittslån (kroner)	levestkostnads- indeks	indeks lån/levestkostnader
63/64	3 749	114,3	100
64/65	4 133	119,9	106
65/66	4 245	124,4	104
66/67	4 215	129,2	99,4
67/68	4 266	134,3	96,9

Lånene er dessuten behovsprøvd.³ Dette betyr at jo mer foreldrene tjener, jo mindre blir lånet. Maksimalsatsene blir økt med jevne mellomrom, til kompensasjon for prisstigning. Men systemet med behovsprøving er skjevt når vi veit at idet prisene stiger, så stiger også lønningene til foreldrene (om enn mindre enn prisene), dette registreres ikke av Lånekassa, hvilket medfører at lånene ikke stiger i samme takt.

De studentene som var nødt til å bo hjemmefra, krevde å få kompensert merutgiftene dette medførte. Som svar på dette innførte staten noe som heter borteboerstipend. Dette er i dag på 2000 kroner årlig, altså akkurat nok til ti måneders husleie. Med innføringa av borteboerstipendet fulgte bortfallet av andre stipend. De totale stipendytelsene blei ikke endra, og dette førte til forverring for mange som tidligere hadde fått stipend, men som nå ikke var kvalifisert til å få borteboerstipend.

Når en student får dårlig råd, må han tjene mer med eget arbeid. Men tjener han over 4000 kroner i løpet av ett år, så skjærer Lånekassa ned på lånet! Da må han jobbe enda mer, og det totale arbeidspresset blir beinhardt dersom det ikke skal «forsinke» studiene.

Staten har også oppretta såkalte «velferdstiltak» som studentbyer og studentkantiner. Disse drives av «Studentsamskipnader» som offisielt administreres av studentene sjøl gjennom de såkalte «studentting». Samskipnadene får en ytterst liten del av sine utgifter dekket gjennom tilskott fra staten. Dette betyr at driften av studentbyene og studentkantinenes betales av brukerne, dvs. studentene sjøl. At det ikke er snakk om velferd, ser vi av husleiene og kantineprisene som er høye, og som øker hurtigere enn studielånene.

Det er staten som bestemmer ramma for samskipnadens virksomhet. En

stor del av samskipnadenes utgifter består av lønninger til de ansatte, og det vesentlige av inntektene består av det studentene betaler for mat, i husleie etc. Dersom statens ramme holdes, må de ansattes lønnskrav føre til ei øking av studentenes utgifter, og kravet fra studentene om at prisene på kantinene og husleiene skal følge samme utvikling som lånene, betyr at de ansatte ikke kan få økt sine lønninger i samsvar med prisutviklinga i samfunnet. Studenter og ansatte blir på den måten satt opp mot hverandre. Vårt svar på dette må være å kjempe for både *høgere* lønn for de ansatte og *lavere* priser og husleier, uten å akseptere at det dreier seg om ei »kake» som skal deles.

TIDSRAMMER OG VEKTTALL

Det er utdanningsverkets nåværende struktur som er den største hindringa for en billigere og mer rasjonell masseproduksjon av høgt kvalifisert arbeidskraft. Ved sida av sentraliseringa av den postgymnasiale undervisninga utenfor universitetene og høgskolene til distriktshøgskolene utgjør *faste tidsrammer og vekttall* de to viktigste midlene for å oppnå billigere produksjon av denne arbeidskrafta.

På universitetene finnes det to typer studier: de »fast organiserte», og de »fritt organiserte». De »fast organiserte» er de hvor studentene gjennomfører en enhetlig plan for hele studietida: farmasi, odontologi, medisin osv. Ved de andre — filosofi, realfag, samfunnsfag — heter det at studentene sjøl velger når og i hvilken rekkefølge de vil ta de eksamener de er interessert i. På de »fast organiserte» studier gjennomfører de fleste studenter tidsplanen. Dette er noe som sjelden skjer ved de »fritt organiserte». Følgelig betyr det at den totale undervisningskapasitet ville kunne utnyttes mer effektivt, dersom studentene blei *tvunget* til å følge stramme tidsplaner.

Tidsrammer har en dobbelt hensikt. For det første fører de til at den enkelte student blir ferdig tidligere. Vi så i kapittel 2 at dette betyr ei enorm besparing for staten. For det andre betyr det at til samme pris kan langt flere utdannes. Et lite regneeksempel viser hvordan: La oss se på en skole hvor det er plass til 500 elever i alt. Utdanninga ved skolen tar fem år. På hvert trinn kan det da gå 100 elever. Viss alle består eksamen etter femte år, betyr det at skolen greier å produsere 100 kandidater hvert år. Så blir produksjonssystemet på skolen rasjonalisert, og utdanningstida blir kutta ned til 4 år. Skolen har fremdeles plass til 500 elever, men nå kan det gå: $500:4=125$ elever på hvert trinn. Viss alle består eksamen etter siste år — det fjerde —, betyr det at skolen greier å produsere 125 kandidater hvert år. Den nye tidsramma har altså ført til ei produksjonsøking fra 100 til 125 kandidater i

året – ei øking på 25 prosent – uten at utgiftene til å drive skolen er blitt øka i det hele tatt.

Ottosen-komiteen foreslår ei fire-års ramme for de grunnleggende studier på universitetsnivå (cand.mag.). Men dette er ikke nok for å effektivisere de »fritt organiserte» studiene. Fire-års-ramma skal deles opp i to to-årige enheter. Studenten skal annethvert år *tvangsoppmeldes* til eksamen. Etter hvert trinn skal bare de best få lov til å fortsette. For at tida anvendt på de andre ikke skal ha vært bortkasta, vil hvert trinn inneholde en del yrkesutdanning som kan suppleres med korte spesialkurs. Den videregående universitetsutdanninga (cand.philol., cand.real. osv.) vil også bli innfatta i ei to-års ramme.

I dag tar cand.mag.-studiet gjennomsnittlig 5 år, og det videregående tar 7–8 år. Ottosen-komiteen vil ha dette ned til 4 og 6 år.

Systemet med vektall går ut på at en måler studietid i poeng. Ett år tilsvarer 20 vektall. Studenten får velge mellom flere emner (på realfag, hvor systemet blei innført i 1958, er det mellom ti og to vektall pr. emne) som skal settes sammen slik at en tar eksamener tilsvarende 20 vektall hvert år. Vektall foreslår Ottosen-komiteen innført ved universitetene/høgskolene, og sier at »en slik evaluering i enkelte tilfelle bør også kunne innføres i fag som det gis undervisning i ved postgymnasiale undervisningsinstitusjoner utenfor universitetene/høgskolene». Siden et vesentlig poeng ved distriktshøgskolene er å danne et enhetlig system med universitetene og høgskolene, slik at det vil bli vanlig med overganger mellom distriktshøgskolene ved både utdanning og etterutdanning, er det all grunn til å vente vektallframstøt ved distrikts-høgskolene.

Vi har allerede sett hvordan Lånekassas politikk forverrer studentenes økonomiske kår ved at lånene verken blir holdt i takt med prisstigning eller produksjonsøking. Men Lånekassa er også et middel til å øve press på studentene. Borteboerstipend og lån minker eller faller helt bort dersom en ikke følger ei »normal» studietid. Denne »normale» tida defineres av Lånekassa, uten hensyn til det instituttene eller fakultetene har å si. Sjøl med den studieordninga som er på Det historisk-filosofiske fakultet (HF) og Det samfunnsvitenskapelige fakultet (SV) i dag, tvinges studentene til å følge visse tidsrammer for studiet, sjøl om disse forelopig ikke er helt rigide.

På Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (MatNat), hvor vektall blei innført i 1958, er også situasjonen litt annerledes. Fra et normalt år på 20 vektall krever staten 16 vektall årlig i gjennomsnitt for å innvilge borteboerstipend. Tre grunnfag tilsvarer 60 vektall. Skal en ta akkurat 60 vektall på MatNat og samtidig beholde borteboerstipendet, kan en ikke bruke mer enn: $60:16=3,75$ år, hvilket i praksis vil si sju semestre. Vektall har

med andre ord ført til at tidsramma er blitt korta ned med to semestre på MatNat i forhold til på HF og SV, og dette *utelukkende som resultat av Lånekassas politikk*.

Ottosen-komiteen er gjennomsyra av pene ord om allsidig faglig utdanning og utvisking av grensene mellom faga og fakultetene. Hva ligger det i dette?

Svaret er at monopolkapitalistene har behov for et utdanningssystem som kan sikre at deres behov for visse fagkombinasjoner dekkes, uten at det skal være for komplisert å kombinere faga i sjølve utdanninga, og uten at kandidaten behøver å ha gått så veldig i dybden når det gjelder kunnskaper i de enkelte faga. Dette innebærer korte kurs på alle fakulteter, med ei enhetlig vurdering (vektttall) og med et reglement som gjør det lett å foreta akkurat de kombinasjoner kapitalistene til enhver tid har behov for. En spesialist i dag er først og fremst en med god allmennutdanning, dvs. med gode muligheter til å tilegne seg nytt stoff på kort tid, og med kunnskaper på teknikernivå i relativt mange fag eller faggreiner, som kan utvikles seinere dersom det skulle oppstå behov for det.

Hva innebærer så dette for *studenten*? Vektall fører åpenbart til økt arbeidspress. Det går rett og slett ikke an å lære fortere med mindre en jobber hardere. Vektall betyr økt kontroll fra Lånekassas side, og dermed økonomisk forverring. Faglig sett betyr det mindre sjølstendighet: Studiet må begrenses til de emner det er eksamen i. Sidesprang i emner som er interessante for den enkelte, men ikke for kapitalistene, er umulig.

Hva med *lærerne*? Når nye emner skal innføres til stadighet, betyr det at lærerne også får mer å gjøre, siden det tar tid å utarbeide nye forelesningsrekker, nye kollokvier osv. Videre betyr det omfattende eksamensapparatet økt arbeidspress i forbindelse med utarbeiding av eksamensoppgaver og retting.

Hva så med de som er *ansatt i administrasjonen*? Disse får mer å gjøre i forbindelse med eksamensapparatet: Tusenvis av studenter skal oppmeldes i hundrevis av emner. Fra Lånekassa blir de pålagt arbeid med studentregistrering: Lånekassa skal ha utførlige informasjoner om hvor langt hver student er kommet osv. Dette fører til mer arbeid også for de ansatte.

For det store flertall av dem som har sitt daglige virke på universitetet, betyr innføringa av vektall kort og godt økt arbeidspress og forverring.

LÆRERUTDANNINGA

Behovet for bedre allmennutdanning har ført til overgangen fra sju-årig til ni-årig skole. Ungdomsskolen stiller større krav til lærernes fagkunnskaper enn folkeskolen gjør, derfor er det nødvendig med mer omfattende utdanning for

ungdomsskolelærere enn for folkeskolelærere. En må i dag være adjunkt for å bli fast ansatt i ungdomsskolen. Denne graden kan en få på to måter: En kan ta cand.mag.-eksamen på universitetet og supplere med pedagogisk seminar, eller en kan ta tilleggsutdanning etter vanlig to-årig lærerskole.

Hvilke lærere er det så som tilfredsstiller de krav staten har til fleksibilitet og effektivitet? Det er lærere som kan undervise i så mange fag som mulig, som kan ta på seg det meste av undervisninga til ei hel klasse. På denne måten vil også antall lærere i forhold til antall elever kunne reduseres. Hvordan skal slike lærere kunne utdannes billigst mulig? På den ene sida er det behov for mange fag, på den andre sida er det umulig å gå ut over en viss tidsramme i utdanninga. Dette kan bare løses ved at den tida en bruker på de enkelte fag reduseres.

I juni 1970 blei det vedtatt i Stortinget en proposisjon – Odelstingsproposisjon 56 (OT56) – som lovfesta nye former for adjunkt-kompetanse. Det nye er at halvårige kurser godkjennes som spesialisering i et fagområde. Dette vil føre til muligheten av å «spesialisere» seg i fire fag for å bli adjunkt, innenfor ei ramme på fire år. Denne loven skaper behov for halvårige kurser overalt hvor det blir utdanna adjunkter: Adjunkter med fire fag er de som lettest vil få jobb. Nesten alle som ønsker ansettelse i ungdomsskolen vil bli nødt til å ta fire fag. Dette passer inn i det allmenne mønsteret: Staten har et behov og gir et tilbud som dekker dette behovet. Folk som er nødt til å selge arbeidskrafta si, må tilpasse seg de kvalifikasjoner arbeidsgiveren bestemmer.

Forslagene OT 56 kommer med, passer bra inn i mønsteret fra Ottosenkomiteen. Dette gjelder særlig tidsrammene og vektall.

For studentene varsler OT 56 framstøt på fakultet og institutter i forbindelse med tidsrammer og vektall. Ved utvidelsen av lærerskolene varsler den de samme framstøt der.

Konsekvensene vil bli vanskeligere arbeidsforhold for lærerne, p. g. a. større arbeidspress og krav om kjennskap til flere fag. For elevene betyr det dårligere undervisning.

Staten har vært nødt til å innføre OT 56 bakvegen, dvs. på et tidspunkt da studenene og lærerne var avskåret fra å uttale seg på grunn av sommerferien. Da det blei kjent at den kom opp, vakte den alminnelig motstand, særlig blant studentene, men også blant lærerskoleelever. Full støtte fikk den imidlertid bare i Stortinget, hvor den blei vedtatt enstemmig.

TEKNIKERUTDANNINGA

Ottosen-komiteen har nedsatt flere komiteer for å utrede spesielle fagområder.⁶ Representativ for disse er S. P. Andersen-komiteen (SPA-K)

som tar for seg den tekniske utdanningsstrukturen i Norge. Problemstillinga i SPA-K er: Hvor mange og hvilke typer teknikere trengs fram til 1985, og hvordan skal de utdannes?

Teknikere fordeles på tre nivåer: teknikker, ingeniør, sivilingeniør. Teknikere skal utdannes på to-årige fagskoler, ingeniører på tre-årige faghøgskoler som innlemmes i distriktshøgskolesystemet, og sivilingeniørene skal utdannes på NTH og ved Matematisk-naturvitenskapelig fakultet på de forskjellige universitetene. Det totale antallet teknikere i yrkeslivet i Norge skal fordobles innen 1985. Hovedokinga skal komme på det laveste nivået, deretter ingeniørene. Antall sivilingeniører vil ikke øke mer enn det som planlegges å være den allmenne økinga i akademisk arbeidskraft.

Overgangen mellom nivåene skal være fleksibel, slik at en har mulighet for å bli sivilingeniør, sjøl om en begynner på fagskole og ikke har artium. Både mengde og kvalitet skal økes på alle trinn. Antallet på de forskjellige trinn skal øke jevnt inntil en i 1985 når: 1500 sivilingeniører per år, 3000 ingeniører per år, 3000 teknikere per år.

Ingeniørstudiet vil bli lagt opp beinhardt. SPA-K legger opp til ei 40 timers undervisningsuke de første semestrene. I tillegg til undervisninga kommer hjemmelesing, lekser osv.. Dette er typisk for det arbeidspress som vil bli vanlig ved distriktshøgskolene. Kravet til kvalitetsoeking på alle trinn vil føre til konstant øking av dette presset.

Sivilingeniørene skal delvis utdannes ved distriktshøgskolene, delvis ved NTH. Distriktshøgskolene skal ta seg av »desentralisert førsteavdelingsundervisning» til NTH. Av de 1200 som vil få si ferdige utdanning på NTH, vil halvparten ta førsteavdelingsstudiet ved distriktshøgskolene. Universitetene skal ta sagg av 300 sivilingeniører, hvorav 200 vil få »tittelen», de andre går ut til næringslivet som »cand.real.». Begrunnelsen for å utdanne sivilingeniører på universitetene er hovedsakelig monopolkapitalistenes behov for å få et fastere grep der. Universitetene forutsettes å ha et mer variert tilbud utenfor MatNat, slik at sivilingeniørene kan ta småkurser i psykologi eller økonomi som kan gjøre dem egna til spesielle funksjoner på bedriftene. Dette kalles en »ny type sivilingeniører».

KONKLUSJON

Hele den statlige rasjonaliseringa av utdanningsverket har ført til motstand fra alle grupper den rammer. Denne motstanden vil vokse i styrke i tida framover. Vi skal i et seinere kapittel komme inn på hvordan kampen mot monopolkapitalens framstøt skal organiseres, bare her oppsummere oversikten over de forskjellige tiltaka med et sitat av Formann Mao: »Å løfte en

stor stein bare for å slippe den på sine egne føtter», sier man i et kinesisk ordtak når man vil beskrive hvordan visse tosker oppfører seg. De reaksjonære i alle land er slike tosker.» (6. november 1957) Monopolkapitalens rasjonaliseringstiltak er slike steiner.

NOTER:

1. Se sitatet fra Ottosen-komiteen i foregående kapittel under »Motsigelsen pris/mengde».
2. Universitetsledelsen har i sommer som kjent fatta vedtak om lukking av psykologistudiet. Dette til tross for allmannamøtevedtak og uttalelser fra lærerne retta mot denslags tiltak. I den nye økonomiske rammeplanen fra Universitetet legges det også opp til lukking av andre samfunnsfag i Oslo. Disse rasjonaliseringstiltaka er »vedtatt» i sommerferien, for å hindre aktiv motstand fra studenter og lærere.
3. Se foregående kapittel under »Motsigelsen pris/mengde».
4. Brevet er datert 7/1-1970.
5. Fra og med våren 1972 skal imidlertid behovsprøvinga oppheves. Men samtidig skal studielåna rentebelastes i studietida.
6. Meinich-komiteen for SV, Fjeld-Halvorsen-komiteen for HF osv.

KAPITTEL 4.

STUDENTENES SAMFUNNSMESSIGE STILLING.

Å bestemme ei gruppes samfunnsmessige stilling betyr å foreta en *klasseanalyse*. En slik analyse tar utgangspunkt i gruppas forhold til produksjonsmidla slik dette kommer til uttrykk gjennom »rolla i arbeidets samfunnsmessige organisasjon og følgelig måten å oppnå sin andel i den samfunnsmessige rikdom som de rår over, og størrelsen av denne andelen» (Lenin).¹

Hva så med studentene, er de ei gruppe som kan klassebestemmes ut fra slike kriterier? To viktige særegenheter ved studentene som gruppe spiller inn. Student er noe den enkelte er bare i et kortere tidsrom. Studietida er *et trinn* på veien ut i produksjonslivet, og ikke en endelig bestemmelse i forhold til produksjonsmidla. Følgelig bestemmes en students klassetilhørighet i hovedsak ut fra hans framtidige stilling etter avslutta studietid. Studentene er altså ingen egen klasse, men tvert imot ei gruppe delt opp i de samme klassemotsetninger som samfunnet forøvrig.

I den grad alle studenter har noe felles, er det at de er *intellektuelle*. Om denne gruppa sier Lenin: »De intellektuelle inntar en egenartet stilling blant de andre klassene, delvis slutter de seg til borgerskapet på grunn av sine forbindelser, sitt syn osv., og delvis slutter de seg til lønnsarbeiderne i den grad som kapitalismen mer og mer berøver de intellektuelle deres selvstendige stilling, forvandler dem til avhengige lønnstakere, truer med å senke deres levestandard.»

Vi skal ta for oss studentenes klassebakgrunn, forholde i studietida og framtidsutsiktene i arbeidslivet, og ut fra dette forsøke å klargjøre hvilken av de to *tendensene* Lenin nevner som er den framherskende i dag.

KLASSEBAKGRUNN

Som nevnt i kapittel 2 har det opp gjennom historia vært vanlig at rekrutteringa til universitetene var forbeholdt den herskende klassen. Monopolkapitalismens framvekst har endra dette forholdet. Innsnevringa av borgerskapet og den voldsomme økinga i behovet for høgt utdanna arbeidskraft tvang fram *ei breiere rekruttering* til universitetene.

Det er vanskelig å danne seg et helt klart bilde av hvordan de ulike klassene etter hvert er blitt representert ved universitetene, fordi alt tilgjengelig tallmateriale om dette spørsmålet er gitt ei svært tilslørt form. Hva skal en si om kategorien »Arbeidsledelse i jord- og skogbruk» som omfatter godseier Treschow, skogeierne og samtlige bønder og småbrukere i Norge? Det som likevel er helt på det rene, er at den gruppe studenter som har foreldre i kategorien »overordna funksjonærer, akademikere og sjølstendige med immaterielt og materielt erverv» (statistikkens formulering) har hatt en svært dominerende posisjon de siste 50 åra.

I hele denne tida har mellom 30 og 40 prosent av artianerne kommet fra denne gruppa, og artianertalla samsvarer vanligvis godt med studenttalla. Likeledes er det klart at det er først etter 2. verdenskrig at universitetene i nevneverdig grad har rekruttert studenter fra arbeiderklassen. Fra 1931/32 til 1963 økte andelen av artianere fra arbeiderklassen fra 4 prosent til 18,5 prosent, og denne utviklinga har fortsatt utover 60-åra. Studentstatistikken 67/68 har en oversikt over studenter etter fars yrke og utdanning, og etter ei skjønnsmessig vurdering av denne, er vi kommet fram til at ca. 30 prosent av studentene i dag kommer fra arbeiderklassen. Denne utviklinga skyldes ikke så mye et skifte i rekrutteringa fra småborgerskapet til arbeiderklassen. Den skyldes først og fremst hurtigheten og omfanget av proletariseringa av småborgerskapet og de andre mellomliggende laga.

En må også ha helt klart for seg at sjøl om den delen av studentene som kommer fra arbeiderklassen har økt sterkt, er arbeiderklassen fortsatt grovt underrepresentert. Av hele befolkninga utgjør nemlig arbeiderklassen 79 prosent ifølge »Klassestrukturen i Norge» av Kleven. Slik det var i 1963, fikk 60 prosent av barna til overordna funksjonærer og akademikere artium, mens det tilsvarende tallet for arbeidere og formenn var knappe 8 prosent.

FORHOLDA I STUDIETIDA

Er det riktig at studentene i dag er ei privilegert gruppe? Har de fleste studenter bil og et årsforbruk på mellom 20 000 og 50 000 kroner, slik den mest primitive studenthetsen i borgerpressa vil ha det til? Sjølsagt ikke, men når borgerskapet likevel tyr til slike påstander og argumenter, er det et krampaktig forsøk på å holde liv i gamle myter — myter som nok hadde et visst realistisk grunnlag i den tida alle studentene blei rekruttert fra den herskende klassen.

Dagens situasjon har svært lite til felles med den tida. I dag er universitetene masseleverandører av høgt kvalifisert arbeidskraft til monopolkapitalen og

dens statsapparat, og utdanninga er noe som skal foregå så raskt, effektivt og billig som overhodet mulig. For studentene innebærer dette som vi har sett i kapittel 3:

1) Hardere arbeidspress, dvs. stadig økinge av pensum, strammere tidsfrister for hver eksamen og følgelig et økt press som gjør at foruroligende mange bukker under av fysiske og psykiske årsaker.

2) Dårligere arbeidsforhold, dvs. vanskeligere å finne et sted å bo, ofte lang reise til universitetet, prekær mangel på barnehageplasser, utilstrekkelig undervisning, dårlig med lesesalsplasser, kollokvierom og kantineplass.

3) Hardere faglig kontroll, dvs. snevrere rammer med hensyn til «rimelige» fagkombinasjoner og altså redusert valgfrihet trass i alt snakk om fleksibilitet. Monopolkapitalen trenger hver mann og skusler ikke bort penger på folk med «umulige» fagkombinasjoner.

4) Redusert levestandard, dvs. minske realløn og stipend, ikke kompensasjon for momsen, økte kantinepriser, husleier osv. Til tross for at det økte arbeidspresset reduserer mulighetene til å jobbe ved sida av studiene, er likevel 1/3 av alle studenter nødt til å gjøre det for overhodet å klare seg. Dette får igjen konsekvenser for studieinnsatsen, studietida må forlenges, og lånegjelda hoper seg ytterligere opp.

Ifølge studentstatistikken bruker gjennomsnittsstudenten som ikke bor hjemme, kr. 10 652 pr. år (i 1967). Av disse tjente han kr. 3 324, dvs. nesten 1/3, ved eget arbeid. Bare kr. 4 284 blei dekket gjennom lån i Lånekassa, dvs. ca. 40 prosent. Resten må studenten skrape sammen gjennom banklån, tigging fra foreldrene osv. Kan så studentene leve et vellystig liv i rikdom, som borgerskapet hevder, på disse pengene? Vanlig borgerlig statistikk gir greitt svar. Viss vi sammenlikner forbruket til enslige med samme inntekt som gjennomsnittsstudenten, finner vi at pengene stort sett går til de samme ting. Studentene bruker litt mindre til husleie (hybler i stedet for leilighet eller hus) og til møbler, men på den andre sida mer til studiemateriell, bøker, mat på kantine o. l.

Denne økonomiske forverringa er særlig viktig fordi den er ei proletarisering i bokstavelig forstand. Store deler av studentene tvinges ut i arbeidslivet for i det hele tatt å holde hodet over vannet. Det er riktignok ei lita gruppe studenter som kommer fra velhavende familier med farsarven i lomma, og som lever gode dager ubundet av studielån og dårlige hybelforhold. Men tendensen i utviklinga er at gruppa med økonomisk vanskeligstilte er stadig voksende.

Den sosiale og økonomiske forverringa er sjølsagt ikke noe særegent for studentene — den er felles for hele det arbeidende folket. Dette gir det store flertallet av studentene felles interesser *med* arbeiderklassen, bondene, fiskerne og andre utbytta, og *mot* monopolkapitalen.

AKADEMIKERNES STILLING I ARBEIDSLIVET

Hvilket forhold til produksjonsmidla inntar så studentene når de kommer ut i arbeidslivet etter avslutta eksamen? Lever de på eget arbeid eller på arbeidskraft som de ansetter og utbytter?

For monopolkapitalistenes sønner og dotre er saken grei. De vil seinere fortsette utbyttinga der foreldrene slapp. En del akademikere, i første rekke leger, tannleger, jurister og arkitekter, etablerer seg med egne foretak, vanligvis små foretak med få ansatte. I mange spørsmål har de felles interesser med medarbeidere som er vanlige tjenestemenn eller lønnsarbeidere, men i spørsmål angående lønnsarbeidernes vilkår tar de som regel kapitalistenes stilling. Det er imidlertid bare en liten og stadig synkende del av studentene som oppnår denne sjølstendige stillinga. I 1964 utgjorde de ikke mer enn 0,7 prosent av hele yrkesbefolkninga. Privatpraktiserende tannleger var den største gruppa — 1800, mens det var 1400 advokater, 1300 leger og 600 arkitekter som hadde sjølstendige foretak (kilde: Kleven).

Den overveiende delen av studentene i dag blir lønnsarbeidere i privat eller offentlig virksomhet, dvs. de selger arbeidskrafta si og ikke lenger sitt sjølstendige arbeid. Riktignok vil noen av disse få så høge stillinger innen statsbyråkratiet eller de private foretakene at de i praksis i alt og ett står på kapitalistenes side. Men den store massen av studenter blir lønnsarbeidere i utdanningsverket, i de statlige eller kommunale byråkratier, i industrien osv. Og her blir stillinga deres ikke særlig forskjellig fra den vanlige arbeiders — dårlig lønn og minimale sjanser til avansement. Et annet fenomen som vitner om proletariseringa, er den periodevise arbeidsløsheten blant akademikerne. For tida er det størst overskudd på teknikere (se kapittel 2 angående eksempler fra NTH) og realister, særlig fysikere. Det særegne ved arbeidsløsheten for akademikere er at det ikke dreier seg om mangel på arbeid, men mangel på arbeid man har kvalifisert seg for. Ettersom de fleste har store økonomiske problemer med studiegjeld som skal tilbakebetales, er imidlertid denne forma for arbeidsløshet alvorlig nok.

DET SUBJEKTIVE ELEMENTET

Vi har nå i grove trekk skissert opp de objektive forholda og utviklinga, dvs. proletariseringa av studentene. Hva så med den subjektive sida, hva med studentenes egen forståelse av denne utviklinga, og i hvilken grad avspeiler denne seg i deres faglige og politiske aktivitet?

Historia lærer oss om to viktige særtrekk ved studentene. Det ene kjenneteket er at utviklinga foregår svært raskt i studentverdenen. Skjerpinga av klssesmotsetningene i hele samfunnet viser seg svært tidlig blant studentene. Derfor har også den aktive studentbevegelsen kunnet fungere som en gnist, en utløsende faktor som setter folkemassene i bevegelse. Dette skjedde ved de store studentstreikene i Russland rundt århundreskiftet, det skjedde flere ganger i Kina, bl. a. ved 4. mai-bevegelsen² i 1919, og det skjedde i Frankrike våren 1968.

Men den store massen av studenter må sees på som et *småborgerlig* lag. Mot vissheten om at arbeiderklassens kår (tilnærmet) venter de fleste, står hele tida muligheten – sjøl om den er liten – for nær sagt ubegrensa avansement. Som småborgerskapet forøvrig vil studentmassen kunne tilhøre de revolusjonære kreftene. Men den vil lett falle som offer for småborgerskapets laster: usikkerhet, ustøhet og vakling. I flere tilfeller har derfor studentene kviet seg for å smelte sammen med folket og kjempe for deres interesser og har i stedet vært mer opptatt av å gjennomføre sekterske eliteaksjoner. Denne tvers igjennom forkastelige linja har øvd skadelig innflytelse på en del studentbevegelser i Vest-Europa og USA, og spredd mye småborgerlig ideologi om studentene som bærere av revolusjonen i stedet for den »borgerliggjorte» arbeiderklassen.

Hva kan en så i korte trekk si om situasjonen her i Norge i dag? De sosiale og økonomiske overgrepa gjennom rasjonalisering, utsvetting, nytt skattesystem etc. mot det arbeidende folket de siste åra har avla stadig større motstand, og har ført til ei omfattende heving av bevissthetsnivået i hele studentmassen.

Til slutt har vi ei lita gruppe *reaksjonære* som konsekvent støtter imperialistene mot folkenes kamp i Afrika, Asia og Latin-Amerika, støtter monopolkapitalens diktatur og saboterer studentenes kamp. Deres klassebakgrunn er i de fleste tilfeller storborgerlig. Og deres innflytelse som i 50-åra var ganske sterk, har de par siste åra skrumpa betraktelig inn.

Den økonomiske kampen denne våren har klart vist at studentflertallet begynner å bli bevisst sitt kampfellesskap med det arbeidende folket. En parole som det breie laget av de progressive har gjort til sin, er: »Felles front

med arbeidsfolk mot monopolkapitalens framstøt». Kampene i vår viste at den også etter hvert trengte inn blant de mellomliggende. Men her forsøkte de reaksjonære bevisst å dra nytte av mellomlagas vakling til å prøve å splitte kampfronten med arbeidsfolk. En god del av de mellomliggende avviste til slutt dette, ettersom det blei stadig klarere at en slik splitt ville bety nederlag for deres egen kamp.

Som konklusjon må vi si at sjøl om det bare er begynnelsen, så går *tendensen* i retning av at de intellektuelle slutter seg til de øvrige delene av det arbeidende folket. Dette henger naturligvis sammen med, som vi tidligere påviste, den økte proletariseringa av studentene og akademikerne sjøl.

En grov oversikt over studentmassen ved f. eks. Universitetet i Oslo vil vise at et mindretall foreløpig oppfatter seg som progressive. Disse mobiliseres lett til f. eks. anti-imperialistiske demonstrasjoner, deltar aktivt i interessekampen osv. De fleste av disse oppfatter seg sjøl på et eller annet vis som »sosialister», men legger ulike ting i begrepet »sosialisme». Innenfor denne gruppa vinner den proletære, revolusjonære linja, som marxist-leninistene fører fram, stadig større oppslutning (mer i kapittel 6). Størstedelen av studentene er imidlertid ennå passive. Disse har ikke noe klart uttrykt standpunkt i flere saker, og reagerer tilfeldig på overgrep og forverring. Dette er den samme »passiviteten» som en finner blant deler av det arbeidende folket i dag, og som er en følge av den politikk sosialdemokratiet har drevet for å hindre massenes kamp gjennom classesamarbeid på topplanet med monopolkapitalen. Men denne studentgruppa er i bevegelse, som et resultat av den økende forverringa av deres situasjon, som følge av den innflytelsen de progressive aktivistenes virksomhet over, og sist men ikke minst som et resultat av marxist-leninistenes aktivitet og agitasjon. Dette har bl. a. vært tydelig i kampen for momskompensasjon denne våren (1970). Generalstreiken i mars i Oslo fikk omtrent 100 prosent oppslutning. Oppsummeringsvis kan vi si at de forholdsvis aktive og mellom-laga øker i omfang.

NOTER:

1. Lenin: Verker i Utvalg, bd. 10, s. 162, Oslo 1957.
2. 4. mai-bevegelsen var en anti-imperialistisk og anti-føydal bevegelse som begynte 4. mai 1919. Bevegelsen starta med streiker og demonstrasjoner blant Pekings studenter, den spredte seg videre til studenter over hele landet og seinere til arbeiderklassen og andre progressive klasser. Se forøvrig Mao Tsetungs artikkel »Om praksis».

KAPITTEL 5.

SKOLEN UNDER SOSIALISMEN – SKOLEN UNDER KAPITALISMEN. EI SAMMENLIKNING.

Vi har nå fått en oversikt over monopolkapitalens skolereformer i Norge. Det er både interessant og lærerikt å sammenlikne disse med *folkets skolereform* som blei gjennomført i det sosialistiske Albania i 1969.

Albania: Arbeiderklassen og hele folket har gjennomført en sosialistisk revolusjon.¹ Og arbeiderklassen med sitt eget parti, Arbeidets Parti (AAP), har makta over staten. Bygginga av sosialismen har gått raskt. For å utvikle klassekampen og for å styrke proletariatets diktatur slik at arbeiderklassen i realiteten kunne ta ledelsen på alle områder, blei det satt i gang en *revolusjoneringskampanje* for fire år siden. Som et ledd i denne kampanjen blei det i 1969 gjennomført en skolereform. Dette fordi skolen ikke tilfredsstilte *folkets* behov i utviklinga av det sosialistiske samfunnet.

Norge: Monopolkapitalen har den økonomiske og politiske makta. Det er monopolkapitalen som bestemmer skoleverkets form og innhold. Skoleverket har de seinere år ikke kunnet tilfredsstille *monopolkapitalens* behov. Derfor har monopolkapitalen krevd at hele utdanningsverket skal »reformeres».

Albania: I mars 1969 holdt Enver Hoxha en viktig tale om revolusjoneringa i skolen.² Her tok han opp noen av svakhetene ved det gamle systemet og de viktigste problemene som måtte diskuteres. Etter denne talen og før beslutningen om hvordan revolusjoneringa skulle foregå, anvendte partiet og regjeringa *masselinja*. De rådførte seg med folket ved å sette i gang en allmenn diskusjon om hvordan skolen skulle revolusjoneres.

Norge: Regjeringa har nedsatt *komiteer* (med sosialdemokrater som formenn). Komiteene har flittig undersøkt monopolkapitalens behov for utdanna arbeidskraft. Disse komiteene har dessuten arbeida helt isolert fra folket.

Albania: Revolusjoneringa av skolen *diskuteres* overalt. I skolene, på fabrikker og på kollektivbrukene. I diskusjonen deltar lærere, elever, studenter, foreldre, arbeidere, bønder, tjenestemenn osv. Tilsammen deltar over 600 000 mennesker av en befolkning på 2 millioner.

Norge: Det holdes konferanser i Kirke- og Undervisningsdepartementet, på skoledirektørens og skoleinspektørens kontor og i ledelsen av universitetene. Skolereformene blir også diskutert av LO og NAF. Tilsammen deltar kanskje noen hundre ledende byråkrater og kapitalister.

Albania: Folket begynte med å studere Enver Hoxhas tale. Siden diskuterte man kurser og lærebøker, problemet med å kombinere studier og praktisk arbeid, å forene teori og praksis. Hvordan skulle studier og skolen organiseres? Hva slags skoler, mellom- og høyskoler, trengs i bygginga av sosialismen? Man tok opp pedagogikken, forholdet lærer/elev, karakter-systemet osv.

Norge: Byråkratene og kapitalistene diskuterer hvordan de på en bedre måte skal *tilpasse* skolen til monopolkapitalens behov, slik at den kan utdanne arbeidskraft som kan skaffe dem mer profitt.

Albania: Etter et års massediskusjon blir alle forslag som er kommet inn, *oppsummert og systematisert* av partiutvalg. Denne sammenfattinga blir til et dokument som leveres til ei sentral arbeidsgruppe³ som så forsøker å sette de konkrete tiltaka ut i livet.

Norge: Etter mange års undersøkelser av monopolkapitalens og statsapparatets behov, blir komiteinnstillingene offentliggjort. Komiteinnstillingene er forfatta på et språk som en arbeider eller skoleelev verken forstår eller orker å lese. Disse ligger så til grunn for de reformer monopolkapitalen forsøker å *presse* på studenter, elever og lærere.

Albania: Resultatet blir *en skole som tjener folket*. Arbeiderklassens kontroll over skolen blir styrka. Hovedinnholdet i revolusjoneringa av skolen kan sammenfattes i tre hovedpunkter:

1. Skolen skal utdanne mennesker med best mulig politisk og ideologisk skolering, slik at de blir istand til å føre den sosialistiske revolusjonen videre.
2. Kadrene skal få bedre kunnskaper på sine spesialområder, slik at de kan bli i stand til å høyne nivået i vitenskap og teknologi.
3. Studier og produktivt arbeid, teoretisk og praktisk utdanning, skal forenes på en bedre måte. Fysisk og militær fostring skal styrkes.

Norge: Resultatet skal bli en skole som *tjener monopolkapitalen* på en bedre måte. Følgende tre punkter er viktige når det gjelder reformene av hele utdanningsverket vårt:

1. Kapitalistene trenger mer utdanna arbeidskraft. Derfor må det allmenne utdanningsnivået heves, skoleverket gjøres mer fleksibelt slik at det virkelig kan bli et supereffektivt redskap for monopolkapitalen.
2. Monopolkapitalen er ikke villig til å betale hva det koster å heve det allmenne utdanningsnivået. Derfor øker alle reformene undertrykkinga av elever og lærere og velter byrdene over på folket.
3. Et nytt karaktersystem skal innføres i hele det videregående skoleverket. Et karaktersystem som skal fingeradere elevene bedre innbyrdes, slik at

kapitalistene lettere kan plukke ut den arbeidskrafta som høver dem best.

Albania: Resultatet for de albanske elevene og studentene blir bedre studier og studieforhold. Elevene og studentene lærer å tjene folket, bruke sine kunnskaper i folkets tjeneste og delta i den kollektive bygginga av sosialismen. I tida de går på skolen, er de regelmessig i kontakt med produksjonen og det arbeidende folkets liv. De får det dermed klart for seg hva deres studier skal tjene til. Elevene og studentene får god tid til å studere marxismen-leninismen, rettesnora for det albanske folks kamp. Elevene og studentene aktiviseres til kritiske studier og sjølstendig tenkning. Ettersom det er arbeiderklassen som har makta, er forutsetningene til stede for at forholdet lærer/elev skal utvikles på en bra måte. Dette skjer blant annet ved at elevene oppmuntres til kritikk av skjevheter. Elevene og studentene setter opp veggaviser med kritikk av lærerne. Lærerne svarer på samme måte på kritikken, og om den er riktig, går de til sjølkritikk. Karaktersystemet er blitt sterkt kritisert, og i flere fag har en ikke lenger karakterer i det hele tatt. På denne måten blir det virkelig *trivsel og kameratskap* i skolen. Elevenes og studentenes motivering for å lære er stor. Alle er enige om at det som læres, skal stilles i folkets tjeneste.

Norge: For norske skoleelever blir resultatet av skolereformene økt undertrykkelse. Skolen er lagt opp for å tjene kapitalen og ikke for å tjene folket. Den borgerlige indoktrineringa forsterkes. På grunn av dette er elevenes og studentenes motivasjon for å lære svært lav. Elevene oppfatter skolegangen som meningsløs, skolen blir betrakta som et fengsel hvor de må tilbringe 6 timer pr. dag. Karaktersystemet blir brukt som en pisk på elevene for å få dem til å jobbe. Sterkt press dominerer hele skolegangen. Solidariteten mellom elevene ødelegges gjennom den stadig økende konkurransen. Forholdet lærer/elev ødelegges likeså. Elevene og lærerne *mistrives* mer og mer i skolen.

Albania: Slik utformes politikken i et sosialistisk samfunn. Det kommunistiske partiet anvender marxismen-leninismen, tjener folket og leder den sosialistiske oppbygginga. Massene *mobiliseres* i et veldig omfang for å delta i utforminga av politikken. På denne måten gjøres det hele tida framskritt når det gjelder den sosialistiske oppbygginga, og folkets masser utvikles politisk og ideologisk. På denne måten går det albanske samfunn framover mot det klaseløse samfunn.

Norge: I det kapitalistiske samfunn blir folkets masser utnytta og utbytta for å sikre monopolkapitalens profitt. Folket blir bevisst *holdt nede*, og politikken utformes av den herskende klassen, høgt over hodene på folk.

NOTER:

1. Interesserte kan lese mer om Albania i RØDE GARDE nr. 2/70.
2. Tittelen på talen: «Om den videre revolusjoneringa av våre skoler» i Enver Hoxha:
«On further revolutionizing our party and the life of our country as a whole.»
3. Denne arbeidsgruppa blei leda av statsminister Sheku.

KAPITTEL 6. MARXIST-LENINISTENE OG STUDENTBEVEGELSEN.

Mao Tsetung sier: »Skal det bli noen revolusjon må det finnes et revolusjonært parti. Uten et revolusjonært parti, uten et parti som bygger på den marxist-leninistiske teorien og som er av marxist-leninistisk type, er det umulig å lede arbeiderklassen og de brede folkemassene i kampen for å knuse imperialismen og dens lakeier.»

I det kapitalistiske samfunnet er hele det arbeidende folket undertrykt og utbytta. De verdien folket skaper gjennom sitt arbeid raner borgerskapet til seg. Kamp er nødvendig for å forsvare og bedre folkets levevilkår. Men aksjonene i seg sjøl kan ikke føre til varige bedringer. Monopolkapitalen vil fortsette å suge kjempeprofitter av arbeidet, og staten vil fortsatt legge store byrder på folkets skuldre. Derfor må de daglige aksjonene for forsvar og bedring av de økonomiske kåra knyttes sammen med arbeid for å få fjerna sjølv det kapitalistiske systemet. Kapitalismen må feies av vegen og sosialismen må bygges. Som en *spydspiss og et redskap* i denne kampen trengs et virkelig *revolusjonært kommunistisk arbeiderparti*.

Kampen for sosialismen vil bli hard. Klassefienden vil ikke gi seg uten å kjempe til det ytterste for å beholde profittene og makta. Derfor er det viktig at det arbeidende folket har en fast, enhetlig og skolert *ledelse*. Både streikekamper og andre aksjoner har med all tydelighet vist at det er nødvendig med en skikkelig ledelse for å oppnå positive resultater. Om et kommunistisk parti er nødvendig for å lede slike kamper, er det hundre ganger viktigere for å gjennomføre sosialismen. Dette partiet må beherske arbeiderklassens revolusjonære teori, fordi denne teorien i Marx', Engels', Lenins, Stalins og Maos oppsummeringer gir oss arbeiderklassens positive og negative erfaringer fra over 100 års klassekamp. Ved å bygge på disse erfaringene og anvende dem i Norge, kan partiet unngå å gjøre feil med skjebnesvangre følger for hele klassen.

Derfor *studerer* de revolusjonære marxismen-leninismen-Mao Tsetungs tenkning, marxismen i den epoken da imperialismen går sitt fullstendige sammenbrudd i møte, og legger den til grunn for sin virksomhet.

Partiet må være *enhetlig*. Gjennom drøftinger på grunnlag av den revolusjonære teorien må partiet skape enhet blant medlemmene i handling

og tenkning. Et udisiplinert parti kan skusle bort arbeiderklassens seier i et avgjørende øyeblikk. Derfor må det være de revolusjonæres krav til partiet at det arbeider etter den demokratiske sentralismens prinsipper.

Partiet må følge *masselinja*. Det må være nært knytta til folket og kjenne dets ønsker og behov. Det må handle på grunnlag av dem, og ikke etter ønsker fra enkeltpersoner, hvor velmente de enn er.

Partiet må beherske alle *kampformer*: massenes, den parlamentariske, den legale og den illegale. Viss partiet ikke er allsidig, vil det ikke kunne stå i ledelsen under vekslende forhold og uansett hvilke våpen klassefienden setter inn.

Dette partiet er det arbeidende folkets eget parti, skapt av arbeiderklassen gjennom kamp mot all slags feilaktige og arbeiderfiendtlige ideer.

Marxist-leninistene i Norge har i dag som strategisk hovedoppgave å bygge et revolusjonært kommunistisk arbeiderparti. Vi skal i det følgende se hva dette *partibyggende arbeidet* består i på universitetene, og spesielt legge vekt på å vise sammenhengen med *den faglige kampen* og *kampen mot den taktiske hovedfienden*. Til slutt skal vi komme inn på *de revolusjonære intellektuelles oppgaver i klassekampen*.

VÅR STRATEGISKE HOVEDOPPGAVE: BYGGINGA AV DET REVOLUSJONÆRE PARTIET

Kommunistenes grunnleggende prinsipp er å tjene folket. Marxist-leninistene hevder at folkets grunnleggende interesser bare kan ivaretas og sikres gjennom sosialismen. Dvs. kommunistene sammenfatter tjen-folket-prinsippet i kampen for sosialismen. De revolusjonære innser at sosialismen bare kan innføres når borgerskapets statsmakt er knust, og en stat av en ny type – proletariatets diktatur – er innført. *Strategien* i kampen for sosialismen er folkets revolusjon under arbeiderklassens og det kommunistiske partiets ledelse. I hele perioden med borgerskapets diktatur er kampen for revolusjonen kommunistenes ledende oppgave. Denne langsiktige kampen er kopla sammen med kortsiktige og lokale kampoppgaver. Og hvordan skal disse forenes i dag? I vedtaket »Fram for det kommunistiske arbeiderpartiet» fra SUF(m-l)s 6. landsmøte pekes det innledningsvis på: »For å sikre en enhetlig og proletarisk ledelse av såvel den kortsiktige klassekampen som det arbeidende folket fører mot monopolkapitalen, som gjennomføringa og konsolideringa av den sosialistiske revolusjonen, er det absolutt nødvendig at det eksisterer et virkelig kommunistisk parti som bygger på marxismen-leninismen-Mao Tsetungs tenkning. Først når det kommunistiske arbeider-

partiet eksisterer, kan det arbeidende folket gjennomføre en omfattende, samordna og slagkraftig kamp mot monopolkapitalen.»

Det viktigste som pekes på i dette avsnittet, er at motsigelsen mellom kommunistenes kortsiktige og langsiktige mål, mellom ledelsen for den daglige kampen og kampen for revolusjonen, *i dag* løses ved at kommunistene stiller parolen om bygging av partiet. Partibygginga representerer den marxist-leninistiske bevegelsens *strategiske hovedoppgave* i dag. Oppgava er av strategisk karakter fordi løsinga av den er av *avgjørende* betydning for hele den langsiktige kampen for revolusjonen og sosialismen.

Hvis ikke de norske marxist-leninistene ofrer oppgaven med partibygginga oppmerksomhet og fyller de krava den stiller, vil uvegerlig kampen for de langsiktige oppgavene koke bort i ingenting.

Vedtaket om partibygginga fra SUF(m-l)s 6. landsmøte nevner fire *hovedkilder* i bygginga av det kommunistiske partiet: SUF(m-l)s kadre, kadre fra de marxist-leninistiske studie- og arbeidsgruppene (ML-gruppene), marxist-leninistiske kadre som ennå står i NKP, og viktigst: de revolusjonære og foreløpig uorganiserte massene.

SUF(m-l) er den norske arbeiderklassens kommunistiske ungdomsforbund, og har derfor et særskilt ansvar for arbeidet blant studentene. Stalin har sagt at ungdomsforbundets oppgave er å være et reservoar for partiet og et *redskap* for partiet i ungdomsmassene. Som redskap for partiet må ungdomsforbundet streve etter å bli en skikkelig marxist-leninistisk *ledelse* for ungdommen. På universitetene og høyskolene betyr dette at SUF(m-l) må utvikle seg til å bli en slik ledelse for de studerende massene.

Det partibyggende arbeidet betyr for SUF(m-l) å *konsolidere seg som et skikkelig kommunistisk ungdomsforbund*. Men dette krever et hardt og bevisst arbeid. Hovedoppgaven i dag er for forbundets kadre *studier* i marxismen-leninismen-Mao Tsetungs tenkning, samt undersøkelser og studier av det norske klassesamfunnet med spesiell vekt på utdanningas rolle i det og de studerende massenes kår, og til slutt studier av våre egne kamperfaringer. Studiene er ei forutsetning for at vi skal kunne oppnå enhet, og gjennom dem kan vi finne den riktige linja for kampen.

For at våre kamerater på skoler og universitet skal innse sine virkelige interesser og forstå at det er riktig å gjøre opprør, fører vi deretter linja ut i vår *propaganda*. Mao sier: »For å styrte den politiske makta er det alltid nødvendig først av alt å skape en allmenn opinion, å utføre arbeid på det ideologiske området.» Dette gjelder også oss. Det finnes mange borgerlige illusjoner å gjøre opp med. I over tredve år har sosialdemokratene forsøkt å

»skjule» klassekampen gjennom å lansere ideer som »velferdssamfunn», »lønnskaka» og »solidarisk lønnspolitikk». Dessuten har venstresosialdemokrater og revisjonister innbilt folket muligheten for en »fredelig overgang til sosialismen». Gjennom vår propaganda og vår praksis vil vi avsløre mytene. På universitetet har vi gjentatte ganger vist at borgerskapet lyger når de sier at studentene er privilegerte, vi har avslørt Ottosen-komiteen og andre av monopolkapitalens »reformer». Vi har forsøkt å gjøre det klart at det bare finnes ei løsning på misforholda, nemlig at studentene forener seg med arbeiderklassen, og under arbeiderklassens ledelse gjør revolusjon og oppretter proletariatets diktatur.

Ved siden av studiene og propagandaen har marxist-leninistene gjennom *agitasjon* og *praksis* stilt seg i spissen for studentenes daglige kamp mot forverringa. Den politiske rettesnora i dette arbeidet er *masselinja*, og det organisatoriske prinsippet som er forutsetninga for at masselinja skal kunne føres, er den *demokratiske sentralismen* og fraksjonsarbeidet.

Masselinja.

Formann Mao peker på at »Vår plikt er å stille oss ansvarlige overfor folket. Hvert ord, hver handling, hver politikk må være i samsvar med folkets interesser, og viss det gjør seg gjeldende mistak, må de korrigeres – det er det som ligger i å være ansvarlig overfor folket.» (Sitatboka s. 190.) Å tjene folket er kommunistenes oppgave. Og i dette arbeidet kreves det en riktig metode for ledelse. Om dette sier Mao: »I hele vårt partis praktiske virksomhet må en riktig ledelse alltid bygge på prinsippet 'fra massene til massene'. Det innebærer: å sammenfatte massenes (enkeltstående og usystematiske) meninger og derpå gå ut i massene med dem (generalisert og systematisert som resultat av studium) igjen, propagere dem og forklare dem, gjøre dem til selve massenes ideer slik at massene holder fast ved dem og setter dem ut i livet, og samtidig bruke massenes handling som prøve på at disse ideene er riktige.» (Sitatboka s. 142.) Dette er masselinja og den politiske rettesnora for marxist-leninistenes arbeid.

En av grunnene til at SUF(m-l) har inntatt ei stadig mer ledende rolle på universitetet, er nettopp tillempling av masselinja. Men samtidig må det sies at vi ennå ikke er blitt flinke nok, det viser det faktum at sjøl om vi har spilt ei ledende rolle, så er det langt igjen før SUF(m-l) virkelig leder de studerende massenes kamp. En av grunnene til det er at vi stadig vekk begår feil. Prinsippet »fra massene, til massene» gjør det nødvendig med grundige undersøkelser av massenes meninger, og kan ikke baseres på tilfeldige inntrykk. Mangel på slike undersøkelser fører til f. eks. *subjektivisme* i

planlegginga. En subjektivisme som i dag lett fører til undervurdering av borgerlige ideers makt over studentene. Like lett er det å undervurdere studentenes kampvilje. Manglende forståelse for masselinja og riktig metode for ledelse åpner fare for både »venstre-» og høyrefeil, eventyrpolitikk og halehengpolitikk.

Den demokratiske sentralismen.

»Bare gjennom enhet i det kommunistiske parti kan det nåes fram til enhet i hele klassen og hele nasjonen.» (Mao) Å ha den demokratiske sentralismen som organisasjonens prinsipp betyr demokratisk rådslagning og diskusjon innad, men er et vedtak fatta, skal alle medlemmene lojalt sette dette vedtaket ut i livet utad. Utad skal partiet alltid opptre som om det skulle være en person. Hva betyr så dette for vårt arbeid på skoler og universitet? Det vil si at på alle skoler hvor det går to eller fler medlemmer av SUF(m-l) skal de danne en fraksjon. Det samme gjelder for arbeidet i fronter og på de forskjellige arbeidsplasser. At medlemmer av SUF(m-l) danner en fraksjon er en nødvendighet for at en skal kunne føre ei enhetlig linje utad på universitetet. Skal forbundets medlemmer på et universitet eller en arbeidsplass bli i stand til å oppsummere sine erfaringer på en grundig måte, skal vi kunne foreta undersøkelser og studium på vitenskapelig vis, må vi arbeide i organiserte former. I fraksjonen blir linja og massenes reaksjon på vår politiske linje diskutert, dersom det er uenighet, blir det skapt enhet gjennom studier og debatt. Arbeid i fraksjoner er en viktig bestanddel av den demokratiske sentralismen. Fraksjonene er ikke enheter som jobber isolert fra Forbundet som sådan. Alle fraksjoner er underlagt en grunnorganisasjon og Forbundet som helhet.

Når det gjelder fraksjonsarbeid på universitetet bør vi ikke innskrenke oss til utelukkende å arbeide i kommunistiske fraksjoner. Vi bør utvide vårt fraksjonsarbeid også til å gjelde *røde fraksjoner*. Dvs. at forbundsmedlemmer sammen med våre nærmeste venner danner en utvida fraksjon, hvor linjene for det politiske arbeid på universitetet kan diskuteres og legges opp. Innenfor denne utvida fraksjonen må forbundsmedlemmene sjølsagt beholde sin uavhengighet. Røde fraksjoner må ikke forveksles med kommunistiske fraksjoner.

I SUF(m-l)s vedtekter § 15 heter det: »SUF(m-l) vil i fronter og masseorganisasjoner alltid framtre i samsvar med masselinja, på en klar måte representere marxist-leninistene i kampen og føre fram ideene for en riktig ledelse av den.» Og i § 16: »SUF(m-l)s arbeid i andre organisasjoner er organisert i samsvar med den demokratiske sentralismen. Der flere med-

lemmer av SUF(m-l) arbeider sammen, skal de danne en fraksjon av SUF(m-l). Fraksjonen skal alltid opptre samla og enhetlig utad. Den skal ha en valgt ledelse. Fraksjonen skal arbeide etter disse retningslinjene:

1. Fraksjonen skal studere marxismen-leninismen-Mao Tsetungs tenkning på en skapende måte i samband med sitt arbeid, sørge for å bevare sin uavhengighet innenfor fronten og ikke miste sin identitet innenfor den, men alltid sette marxismen-leninismen-Mao Tsetungs tenkning i ledelsen for sitt arbeid.

— — —»

Et eksempel på slikt fraksjonsarbeid der teorien blei studert på skapende vis, er da SUF(m-l)-stud i Oslo høsten 1969 gjennomførte systematiske studier i Formann Maos militærskrifter for å stake ut ei riktig linje for studentenes kamp. Gjennom disse studiene kom en fram til den strategiske defensiv-linja,¹ og tok deretter enhetlig opp kampen i FSF for denne linja. Linja fikk studentfrontens støtte. I alle basisgrupper og andre steder arbeider marxist-leninistene på denne måten.

LEDELSEN AV DEN FAGLIGE OG POLITISKE KAMPEN

SUF(m-l) strever etter å bli en ledelse for bl. a. studentenes kamp. Denne våren har vist at vi har kommet et stykke på veg. Marxist-leninistene har gjennom sine paroler og kamp for dem innad i studentfronten oppnådd at studentenes kamp er blitt forent med andre grupper av folket. I kampen mot Ottosen-komiteen og andre statlige studentfiendtlige tiltak har SUF(m-l) kjempa uforsonlig mot ei student-isolasjonistisk linje som visse andre grupper har gått inn for. Resultatet har vært at det er blitt oppnådd en bred aksjonsenhet både med ungdomsgrupper i andre skoleslag og med den norske arbeiderklassen.² Og denne aksjonsenheten har styrka studentenes egen kamp. Den har ført til at statens forsøk på å »splitte og herske» mellom studenter og andre studerende, mellom studenter og arbeidere etc. har hatt mindre suksess enn i de fleste andre land. Den norske studentbevegelsen har, på grunn av marxist-leninistenes ledende rolle, hatt en *folkelig karakter*.

Hovedmotsigelsen på universitetet går mellom monopolkapitalen og flertallet av studentene. Studentenes kamp for sine interesser og mot forverringa er derfor alltid retta mot monopolkapitalen, den har en *anti-kapitalistisk karakter*. Marxist-leninistene har pekt på at studentfronten, for å kunne analysere og føre kamp ut fra de faktiske forholda, må konsolidere seg på et anti-kapitalistisk programgrunnlag og gjøre kampen virkelig anti-kapitalistisk. Gjennom kamp mot opportunistar som mente at fronten skulle »være åpen

for alle motstandere av Ottosen-komiteen», har SUF(m-l) vunnet oppslutning for si linje.

Ei historisk oppsummering av studentbevegelsen i Norge de siste åra vil vise at marxist-leninistene har inntatt ei ledende rolle og i stadig større omfang vunnet oppslutning om sine paroler og si linje i den faglige kampen. Dette har gitt studentkampen tre grunnleggende kvalitative trekk av stor betydning både for kampens karakter og omfang. *Masselinja* har blitt tillempa, studentene er *forent med andre deler av folket*, og kampen har blitt klart *anti-kapitalistisk*.

Som vi tidligere har pekt på, er marxist-leninistenes strategiske hovedoppgave bygginga av et kommunistisk parti, som kan bli en virkelig ledelse ikke bare for den faglige kampen, men også i den politiske kampen, nemlig kampen om statsmakta. Situasjonen ved universitetene i dag er at et temmelig stort antall studenter innser nødvendigheten av å føre faglig kamp for å forsvare sine interesser mot overgrep. De skjønner også at denne kampen må føres mot staten. I større eller mindre grad forstår de at statens studentfiendtlige politikk har sammenheng med at staten representerer monopolkapitalen. Men det antallet som av dette trekker den konklusjonen at det er nødvendig å *knuse* den borgerlige klassestaten gjennom revolusjon – som er revolusjonære – er betydelig mindre. Enda færre er de som har kommet fram til at dette må skje gjennom bygginga av et arbeiderparti av marxist-leninistisk type, og som derfor slutter seg til den kommunistiske ungdomsorganisasjonen SUF(m-l). Som vi ser er det en betydelig veg fra faglig bevissthet til kommunistisk bevissthet. Men samtidig er den faglige bevisstheten en spire til kommunisme. Å oppdage fienden er ei forutsetning for å knuse ham. Formann Mao sier: »De brede massene må bli overbevist om at det er vi som tar oss av deres interesser, og at vi lever det samme livet som de. Med dette som grunnlag må massene hjelpes til å bli klar over de enda større oppgavene vi har stilt i den revolusjonære krigen, slik at de støtter revolusjonen og utvider den til å omfatte hele landet, handler etter våre politiske paroler og kjemper helt til revolusjonen har vunnet definitiv seier.»

For å heve den faglige bevisstheten blant studentene opp til kommunistisk forståelse, er det tre propagandaoppgaver som er særskilt viktige:

1. Å propagandere prinsippet 'felles kamp mot felles fiende' og å understreke hele folkets kampfellesskap under arbeiderklassens ledelse. Uten en forståelse for enheten mellom studentene og resten av folket og av arbeiderklassens ledende rolle, vil aldri studentkampen bli annet enn isolert »kamp om kaka».

2. Vi må forklare at folkets kår aldri kan bli virkelig trygga under

kapitalismen, at bare den sosialistiske revolusjonen og proletarietets diktatur kan ivareta folkets interesser.

3. Marxist-leninistene må utvide denne propagandaen til å gjelde strategien for revolusjonen, og i dag spesielt til spørsmålet om bygginga av partiet. Dette vil i første hand si propaganda for nødvendigheten av studier.

Arbeidet med disse propagandaoppgavene må foregå både innenfor og utenfor de faglige organisasjonene. Og det må ta sikte på å heve nivået til massene innenfor og utenfor fronten, for dermed å utvikle fronten og styrke enheten mellom den og massene.

KAMPEN MOT DEN TAKTISKE HOVEDFIENDEN

Gjennom studium og tillemping av marxismen-leninismen-Mao Tsetungs tenkning har vi fått muligheter til å utnytte alle erfaringer proletariet og folkene har gjort i århundres kamp. Ut fra dette har vi mulighet til fra en konkret analyse av de konkrete forholda å finne ei riktig linje i alle spørsmål som angår strategi og taktikk. De andre »sosialister» og progressive vil i og for seg støtte det som er progressivt. Men fordi de ikke har tilegna seg arbeiderklassens samla erfaringer, savner de et avgjørende redskap for å kunne analysere foreteelsene i samfunnet. Lederne for deres organisasjoner opptrer ofte som reine agenter for borgerskapet og er derfor våre fiender. Men størstedelen av medlemsmassen, som ofte er villeda av lederne, er våre venner.

Om *taktikken* i det partibyggende arbeidet heter det i SUF(m-l)s statutter kapittel 1, del 2: »Sett i samband med arbeidet for å skape det marxist-leninistiske partiet betrakter SUF(m-l) reformistene/revisjonistene i SF- og NKP-ledelsen – den moderne revisjonismens representanter i Norge – som den taktiske hovedfienden.» Hva betyr dette? Det betyr at SUF(m-l) og marxist-leninistene betrakter SF/NKP-ledelsen som den viktigste hindringa for folkets kamp for et revolusjonært parti. De er den *viktigste* hindringa i partibygginga – trass i deres ubetydelige styrke – ved at de sprer borgerlige ideer nettopp blant de progressive, at de sprer ideer som at »revolusjonen er unødvendig», om »fredelig overgang til sosialismen», at det går an »å demokratisere staten», om å »holde seg innenfor lovens rammer» osv.

Motsigelsen mellom de progressive massene og marxist-leninistene og SF/NKP-ledelsen er den taktiske hovedmotsigelsen i partibygginga. I denne motsigelsen står marxist-leninistene i angrepsposisjon, mens reformistene og revisjonistene forsvarer sine råtnende posisjoner. I desperasjon forsøker reformistene og revisjonistene i denne kampen å ramme marxist-leninistene

ved å anklage dem for å «angripe andre sosialister» og dermed svekke kampen mot monopolkapitalens angrep på folket.

I den taktiske hovedmotsigelsen i partibygginga er det sjølsagt elementer både av enhet og kamp. Marxist-leninistene samarbeider med reformister og revisjonister utfra avtaler i konkrete saker der dette tjener massenes kort- og langsiktige interesser. Men i dette forholdet mellom kamp og enhet er *kampen* det ledende og absolutte og enheten bare midlertidig og relativ. Fordi partibygginga og dermed kampen mot reformistene og revisjonistene er uløselig knytta til marxist-leninistenes samlede strategi, vil aksjonsenheten med reformister/revisjonister i konkrete saker være av underordna betydning.

Kampen mot reformistiske og revisjonistiske ideer har spesiell betydning på universitetene. På grunn av den betydelige småborgerlige rekrutteringa til universitetsstudiene, har reformistiske og revisjonistiske ideer i studentmiljøet større gjennomslagskraft enn ellers i folket. Sjøl om reformistenes og revisjonistenes *organisasjoner* mange steder er knust eller i oppløsning, er det farlig å forveksle dette med at kampen mot den taktiske hovedfienden er brakt til ende. Store deler av den progressive studentmassen er fortsatt under sterk innflytelse av småborgerlig ideologi, og det er ikke til å unngå at denne stadig gir seg organiserte uttrykk av ulike slag inntil disse ideene er utrydda. Den stadige tilgangen på småborgerlige masser til universitetene gjør kampen mot den taktiske hovedfienden blant studentene til en ytterst langvarig kamp.

DE INTELLEKTUELLE OG DEN REVOLUSJONÆRE BEVEGELSEN

Vi skal til slutt i dette kapitlet ta opp forholdet mellom studentene og de intellektuelle og den revolusjonære bevegelsen. Dette fordi *viktigheten* av arbeidet på universitetene avspeiles av marxist-leninistenes syn på de intellektuelle.

Både Marx, Lenin og Stalin har pekt på at de intellektuelle spiller ei spesiell rolle når det gjelder å utvikle arbeiderklassens bevissthet. Lenin sa at av seg sjøl kunne arbeiderklassen aldri oppnå mer enn sosialdemokratisk bevissthet. Bevisstheten kommer ikke av seg sjøl ved å stå på et fabrikkgolv, «kommer fra beina og går opp til hodet», som Lenin hånlig sa. Og dette er sjølsagt riktig — arbeiderklassen kunne ikke på egen hånd ha utvikla den marxistiske teorien. Hvilken industriarbeider på Marx' tid — med de usleste sosiale kår og en arbeidstid på fra 12 til 18 timer — skulle kunne bruke år av sitt liv på å skrive Kapitalen? Kunnskapen til å skape denne teorien kunne på dette tidspunkt bare eksistere hos den borgerlige intelligens, og bare skapes av de intellek-

tuelle som, lik Marx, deserterte over frontene i klassekrigen og stilte seg i arbeiderklassens tjeneste.

Men betyr så dette at de intellektuelle skal *lede* den marxist-leninistiske bevegelsen? Marx og Lenin hevda det motsatte. Og det samme går fram av de kinesiske kommunistenes oppsummering av kulturrevolusjonen. Her blir det pekt på at årsakene til at kulturrevolusjonen blei nødvendig, var at proletariatet ikke hadde tatt ledelsen på *alle områder* i samfunnslivet: i å skape arbeider-leger, arbeider-forfattere, stilt alle områder under proletariatets *kontroll*, dets *diktatur*. Liknende tanker uttrykkes i Enver Hoxhas tale til kongressen i AAP i 1964, der han på reint statistisk grunnlag kritiserer partiet blant annet for ikke å rekruttere nok industriarbeidere. Klassikerne grunngir dette med å vise til at det bare er proletariatet – lønnsarbeiderklassen – som er den reine negasjon av det kapitalistiske samfunnet, fullt ut kapitalismens produkt, og uten evne til å realisere sine krav uten endelig å legge kapitalismen i grava. De andre klassene i *folket*, forskjellige småborgerlige lag (småbrukere, fiskere etc.) kan og må spille ei viktig rolle i revolusjonen, men de vil alltid bære i seg en viss grad av vakling, usikkerhet, som i noen situasjoner kan slå feil ut. Bare proletariatet kan derfor være sjølve *spydodden* i revolusjonen, ha ledelsen og lede den videre, og alltid framover. Mao Tsetung understreker at sjøl om småborgerskapet på bygda sto for mesteparten av den væpna kampen under frigjøringa, kunne sosialismen i Kina bare endelig seire under ledelse av proletariatet, og det er denne klassen som har ledelsen i Folkets Kina i dag.

Viss man ser det overflatisk, vil man her finne en sjølmotsigelse. De intellektuelle har ei viktig rolle når det gjelder å heve arbeiderklassens bevissthet, men proletariatet skal lede revolusjonen. Paradokset forsvinner imidlertid viss man innser forskjellen mellom å *lede* og *lære*. De revolusjonære intellektuelle spiller ei viktig rolle og tilmed ei ærefull rolle når det gjelder å gjøre en del nødvendig ved- og vannbæring for arbeiderklassen. Men de må være arbeiderklassens lærere under dens kontroll, på dens vilkår. I virkeligheten er det ikke så enkelt heller, for den intellektuelle revolusjonære må sjøl lære av arbeiderne: klassebevissthet, fasthet, kvitte seg med småborgerlighet. Mao skal ha sagt at det tar anslagsvis 10 år å gjøre en skikkelig revolusjonær av er intellektuell. Her finner vi altså de intellektuelle revolusjonæres oppgave. Arbeiderklassen trenger økonomer, ingeniører, historikere, folk med utdanning og mulighet til å gjøre vitenskapelige studier på dens vilkår, og framfor alt folk som har tilegna seg borgerlig vitenskap, men står skulder ved skulder med arbeiderklassen i klassekampen og bruker sin stilling og sin kunnskap på mange måter. Dette klargjør de revolusjonære intellektuelles

rolle i den revolusjonære bevegelsen, og det klargjør viktigheten av revolusjonært arbeid blant den store massen av intellektuelle.

NOTER:

1. Les om disse studiene i KLASSEKAMPEN nr. 5/70: »Maos militærskrifter ga lærdom for studentkampen.»
2. Her kan nevnes alle de ulike elevgruppene som slutta opp om vårens studentkamper. Videre må påpekes bevilgningene til de streikende Norgas-arbeiderne fra ei rekke studentfora (DNS, Allmannamøter etc.).

KAPITTEL 7. KAMPEN PÅ UNIVERSITETET.

Tre faktorer har spilt ei viktig rolle for oppsvinget i studentenes kamp i slutten av 60-åra.

For det første *rekrutteringa* til universitetene fra stadig breiere lag av folket, spesielt fra arbeiderklassen. Derneft den *forverringa* som har foregått av studentenes sosiale og økonomiske kår i studietida, som følge av statlige rasjonaliseringstiltak. Og til slutt en økende forståelse for de gamle, parlamentariske *studentorganisasjonenes* manglende evne til å arbeide for studentenes interesser mot denne forverringa. De to første faktorene er behandla andre steder i dette heftet. La oss her se på den siste.

Før danninga av Faglig Studentfront var det to organisasjoner som ga seg ut for å være student-interesseorganisasjoner, nemlig studenttingene ved hvert universitet og det landsomfattende Norsk Studentunion. Disse hadde beskjeftiget seg med »studentsaker», men alltid med saker som lett lot seg administrere av staten. Våren 1968 var situasjonen imidlertid den at de viktigste av Ottosen-komiteens innstillinger var lagt fram, Sandbergkomiteens forslag til nytt skattesystem (moms) var lansert, og Studentsamskipnaden i Oslo hadde lagt fram et forslag til heving av semesteravgifta. Alle disse sakene blei av mange studenter oppfatta som en trusel mot deres interesser. Ved en rekke allmannamøter blei det fatta vedtak mot Ottosen-komiteen, momsen og semesteravgiftsøkninga. Men de »ansvarlige studentrepresentantene» oppfatta dette som en trusel mot sine rolige arbeidsforhold. Enkelte progressive forsøkte imidlertid å fremme studentenes krav gjennom disse »studentenes egne organer». I samband med husleieaksjonen på Sogn, høsten 1968, der Studentsamskipnadens forhold til staten blei diskutert, fikk studentene gjennom Kirke- og Undervisningsdepartementets representant i Samskipnadens styre, Dag Omholt, avklart realiteten i pratet om Samskipnadens som »studentenes egen organisasjon». Han gjorde det nemlig klart at Samskipnaden var en statlig velferdsorganisasjon på linje med trygdekassa, og ikke noen student-interesseorganisasjon. »Studenttinget er så ustabil og skifter så ofte at KUD sjølsagt ikke kan gjøre sine planer avhengig av det.» (Omholt) Av disse uttalelsene og erfaringene fra det parlamentariske arbeidet fikk den progressive studentmassen forståelse for at de gamle studentorganisasjonene ikke kunne være noe *redskap* i kampen mot forverringa.

FAGLIG ORGANISERING

Faglig Studentfront i Oslo blei danna høsten 1968 ut fra behovet for en skikkelig interessekamporganisasjon. Marxist-leninistene på universitetet var på dette tidspunkt ikke særlig sterke, og på grunn av manglende propaganda og agitasjon for formålet med fronten før opprettinga, blei dette uklart for mange som gikk inn i den fra begynnelsen. Denne uklarheten og motsigelsen mellom småborgerlig og proletær ideologi blant de progressive førte til at fronten ikke fikk noen entydig karakter. Fagkritikken fikk relativt brei plass, og kritikken av Ottosen-komiteen blei i for stor grad ført på reint faglige premisser. Det var dessuten mangel på analyse av de konkrete Ottosen-framstøta. Basisgruppene la stor vekt på diskusjon av ideelle studieopplegg, noe som førte til isolasjon fra studentmassen, og enkelte basisgrupper døde helt bort.

Men likevel var opprettinga av FSF både et viktig og et riktig tiltak fordi det var et uttrykk for studentenes forståelse for nødvendigheten av *faglig organisering*.

I løpet av 1969, med skjerpa angrep fra monopolkapitalen på den ene sida og konsolidering av SUF(m-l) på universitetet på den andre, utvikla fronten seg. Det var en kamp mellom to linjer i studentkampen. Den ene var fagkritikk-linja som ville arbeide for et »kritisk universitet». Dette var ei reint studentisolasjonistisk linje. På den andre sida gikk marxist-leninistene i spissen for å gi fronten en klar anti-kapitalistisk karakter med stor vekt på enhet med hele det arbeidende folket. Gjennom disse kampene innad i fronten seira den siste linja.

Frontens innhold og karakter.

Faglig Studentfront er nå en *anti-kapitalistisk* enhetsfront. Liksom alle andre enhetsfronter oppstår fordi folk er undertrykt på forskjellig vis, er grunnlaget for FSF at studentenes livsinteresser er trua. FSF tar utgangspunkt i de objektive forholda, og disse forholda bestemmer frontens karakter. I Kina, under krigen mot Japan, gikk hovedmotsigelsen mellom de japanske imperialistene og deres lakeier på den ene sida og det kinesiske folket på den andre. På dette grunnlaget blei det oppretta en anti-imperialistisk enhetsfront i Kina.

Hovedmotsigelsen på de norske universitetene i dag går mellom det store flertallet av studenter og lærere som rammes av monopolkapitalens overgrep på den ene sida og monopolkapitalen og dens statsapparat på den andre. For å tilfredsstille sine behov for akademisk arbeidskraft, driver de rovdrift på

studentene og lærerne. Etter denne analysen må FSF være en anti kapitalistisk front. Den slår fast hvem som er den virkelige fienden, noe som er ei forutsetning for å kunne føre effektiv kamp mot de enkelte overgrep.

FSF er med andre ord ikke en »sosialistisk» front, som den flere ganger er blitt beskyldt for å være. Den stiller ikke paroler om proletariatets diktatur eller liknende. Men samtidig er den heller ikke en front som rommer alle som er rammet, eller »alle som er mot Ottosen-komiteen». Dersom fronten skal være i stand til å mobilisere studentmassen til kamp på konkrete krav, må den være konsolidert, enhetlig og slagkraftig. Fronten må være *studentaktivistenes* egen organisasjon. Dette er ikke sekterisme og isolasjon fra *studentmassen*. Frontens kadre skal følge *masselinja* i sitt arbeid, dvs. tjene studentenes interesser, stille seg i spissen for studentenes kamp, sammenfatte massenes ønsker og behov og kjøre ut ei riktig linje i kampen som *mobiliserer* den store massen. Innad i fronten skal det drives enhetlige *studier*. FSF i Oslo har denne våren studert FSF's historie, og vil seinere ta opp Enhetsfronten, studier av Ottosenkomiteens framstøt etc. Disse studiene er med på å heve fronten opp på et høyere nivå, og de konsoliderer frontens medlemmer.

Frontens strategi.

Sjøl på et tidspunkt da det var bred enighet om frontens karakter, var det manglende forståelse for frontens *strategi*. Til og med statens strategi og framgangsmåte for innføring av Ottosen-komiteen var dårlig forstått. Mens studenter og lærere diskuterte hvordan innføringa av Ottosen-komiteen ville virke, så vi at enkelte av forslaga allerede var i ferd med å bli innført, uten at kampen i det hele tatt blei tatt opp mot de enkelte framstøta. Etter oppsummering av svenske kameraters erfaringer i kampen mot UKAS og studier og analyser sommeren 1969 i SUF(m-l)-stud blei propagandaparolen »Ottosen-komiteen er ikke stoppet!» lansert i høstsemesterets første nummer av Oppbrudd (organet til studentlaget i Oslo). Marxist-leninistene dreiv i begynnelsen av høstsemesteret både innenfor og utenfor FSF propaganda for ei opptrapping av kampen mot Ottosen-komiteen. FSF gjorde umiddelbart dette til si linje. Men heller ikke etter en større forståelse for monopolkapitalens strategi, var det klart hvilken strategi studentenes kamp skulle ha. Men så etter at marxist-leninistene hadde studert Maos militærskrifter, blei strategien klarlagt, nemlig den *strategiske defensiven*. Etter kamp innad i fronten anerkjente også frontens medlemmer denne linja.

Studentene og lærerne er utsatt for angrep fra en overlegen fiende – staten –, og derfor må kampen i hovedsak være *defensiv*, dvs. en *forsvarskamp* mot

rasjonaliseringstiltaka. Dette betyr, sett fra studentenes synspunkt, at den offensive sida i strategien må være underordna den defensive hovedsida og til enhver tid tjene denne. Hvordan skjer så dette konkret? Det skjer ved at en mobiliserer på grunnlag av defensive paroler som oppfordrer til forsvar av studentenes rettigheter og interesser. Parolene skal stilles *mot* økt arbeidspress, *mot* mer obligatorisk undervisning, *mot* fler små-eksamener og økt kontroll, *mot* senket levestandard etc. . . .

Den offensive sida i strategien skal tjene den defensive ved at en angriper Ottosen-komiteen og dens løpegutter i *det øyeblikk* de gjør framstøt på et eller annet område. I disse dager lanseres det ved alle universitetene et utall forskjellige »reformer» og »tekniske forbedringer». Og taktikken går da ut på å angripe fienden mens han er på marsj. Dette er på ingen måte en passiv taktikk. Tvertom vil den, dersom skikkelige forberedelser til motangrepet er gjort, bli den mest effektive forsvarstaktikken vi kan ha. Imidlertid må en understreke sterkt betydningen av at disse taktiske motangrepene ikke må gå ut over sin taktiske ramme for å gå over i en strategisk offensiv før tida er moden for det. Stalin sier om endringer i strategi: »Strategien endres på tidspunkter da historiske vendinger eller gjennombrudd inntreffer, den omfatter perioden fra en vending (et gjennombrudd) til en annen.»¹ I den nåværende historiske fasen er det helt klart at vi ikke står foran et umiddelbart gjennombrudd i folkets kamp om makta i Norge. Studentenes strategi i dag er derfor defensiv og ikke offensiv.

Det som oppnås med defensivstrategien, er for det første at Ottosen-komiteens »reformer» blir slått tilbake – i beste fall for godt –, for det andre på et vis å avvæpne framstøta, dvs. at staten ikke like etterpå kan fremme et helt liknende tiltak, og for det tredje at studentmassens årvåkenhet styrkes, noe som også vil styrke de progressive studentene og endre styrkeforholdet til deres fordel.

Initiativ er viktig i all slags kamp. Den part som har initiativet har alltid store fordeler. Formann Mao understreker: »Initiativ er ikke noe imaginært, men konkret og materielt. Her er den viktigste tingen å bevare og mønstre en væpna styrke som er størst mulig og fylt av kampånd . . .» Studentene oppnår å holde initiativet ved å gjøre riktig og grundig arbeid på to felter: En må sørge for å ha samla nok styrker slik at en på den måten alltid er sterkere enn fienden når fienden gjør framstøt. Dette gjøres ved å konsentrere styrkene på et bredere plan enn fienden, dvs. sørge for at flest mulig studenter beskjeftiger seg med hver enkelt kamp, sjøl om de enkelte framstøta direkte angår bare en liten del av alle studentene. Et eksempel: Viss det skjer ting på realfag, må studentene ved alle andre fakulteter aktivt støtte realistenes kamp. Formann

Mao lærer oss nemlig: »Vår strategi går ut på å kjempe en mot ti og vår taktikk går ut på å kjempe ti mot en.»

For å oppnå en slik bred konsentrasjon av styrkene er det dernest nødvendig på best mulig vis å forberede studentmassen på angrepet, forklare konsekvensene, årsakene og på hvilke måter angrepet skal slås tilbake. Dette politiske mobiliserings- og forberedelsesarbeid er absolutt nødvendig dersom en skal kunne samle de brede studentmassene til besluttsom kamp når angrepet kommer.

De reaksjonære kreftene på universitetet inviterer stadig studentene til å komme med »alternative forslag». De prøver å kriminalisere dem som alltid er *imot* ting og ikke er »konstruktive». På den måten spiller de bevisst på de vaklende elementene i studentmassen som av moralske grunner føler seg forplikta til å være »konstruktive». SF-studentenes linje i universitetspolitikken har vært prega av denne alternativ-debatten. Steinar Stjernø sier i sin dissens i Brodahl-komiteen:² »Universitetet kan aldri bli en sosialistisk oy i et kapitalistisk samfunn . . . Men likevel må det sosialistiske arbeidet foregå på universitetet. Det er ikke *bare* slik at enten tjener virksomheten på universitetet det eksisterende samfunn, eller så gjør den det ikke. Særlig med hensyn til undervisningspolitikken finnes det et visst slingringsmonn. Dette slingringsmonnet gjelder det å utnytte. Hver bok som byttes ut på pensum, hvert nytt seminar og hver ny forelesningsrekke kan være et ledd i nedbrytinga av det sosiale og ideologiske hegemoniet som storkapitalen utøver over folket. Det gjelder derfor å tøye rammene i det eksisterende samfunnet så langt som mulig og bevisst bruke de liberale trekk i det til å tjene målet.» Denne linja har en rekke åpenbare feil:

1. Den avsporer fra det viktigste, nemlig angrepa på studentenes sosiale, arbeidsmessige og økonomiske kår. Studentene blir opptatt med utpønsking av detaljerte faglige opplegg, pensa etc., mens Ottosen-komiteen sniker seg inn bakdøra.
2. Slike utopiske utredninger er av grunnleggende offensiv karakter, og har ingen ting med virkeligheten på universitetet i dag å gjøre.
3. Alternativene forvirrer massene og gir dem illusjoner. I stedet for å forberede dem på besluttsomt forsvar bidrar debatten til å lulle studentene inn i en tro på at angrepet neppe kan være så farlig.
4. Dessuten bidrar denne alternativ-debatten til å splitte studentene etter helt underordna skiller. Atskillig flere vil være enige om en forsvarskamp *mot* Ottosen-komiteen enn det kan mobiliseres *for* et bestemt alternativ.

Ved sida av at strategien i studentenes kamp i dag må være defensiv, er det et annet viktig aspekt som henger sammen med dette. En må for all del unngå en studentisolasjonistisk strategi. Studentene må forene seg med hele folket, som i dag også står i en tilsvarende defensiv posisjon. Det dreier seg om arbeidsfolk, andre utdanningssøkende, rekrutter, pensjonister etc. Studentenes kamp må være *en del av hele folkets kamp*.

Og et tredje aspekt henger sammen med de to foregående, nemlig at *kampen vil bli langvarig*. Det må føres ut propaganda mot tro på lettkjøpte seire. Monopolkapitalen og dens statsapparat er i dag sterkere enn folket. Det vil kreve nitid arbeid å endre dette styrkeforholdet, noe som endelig gjøres ved at folket tar makta gjennom en sosialistisk revolusjon. En må organisere med sikte på fortsatt kamp mot nye framstøt.

Enhetsfronten på universitetet er et redskap for studentene i forsvar for deres livsinteresser. Enhetsfronten er også et viktig våpen i kommunistenes strategi, nemlig i den sosialistiske revolusjon og innføringa av proletariatets diktatur. Formann Mao sier: »Et veldisiplinert parti, væpnet med marxismen-leninismens teori, som nytter selvkritikkens metode og er bundet sammen med folkets masser; en hær som ledes av dette partiet; en enhetsfront av alle revolusjonære klasser og alle revolusjonære grupper under ledelse av dette partiet — det er de tre viktigste våpnene vi har brukt til å slå fienden med.» (Sitatboka s. 3.)

Den strategi og taktikk som marxist-leninistene kjemper for innad i studentfronten, er den strategien og taktikken som til enhver tid vil tjene studentenes interesser, såvel kortsiktig som *langsiktig*. Frontstrategien må derfor sees som en del av den nåværende strategiske hovedoppgava for marxist-leninistene, partibygginga. Ved å delta i og stå i spissen for ei faglig organisering av studentmassen, gror marxist-leninistene røtter i massene, de får tillit og får vist studentaktivistene at det er marxist-leninistene som er studentenes virkelige venner. Dette gjør at stadig fler støtter det partibyggende arbeidet. Det betyr sjølsagt ikke at studentfronten er «et underbruk av SUF(m-l)», som enkelte hevder. Også andre partier og grupperinger får fritt arbeide for å vinne oppslutning om seg og sitt, men dersom denne virksomheten er i motstrid til frontens formål og studentenes interesser, er det nødvendig for marxist-leninistene å føre kamp mot dem.

Frontens taktikk og kampformer.

Stalin sier: »Taktikken er en del av strategien, underordna og tjener denne ... Taktikkens viktigste oppgave er å fastsette de veier og midler, de former

og metoder for kampen som best tilsvarer den konkrete situasjonen ved et gitt tidspunkt og sikrest forbereder den strategiske framgangen. Derfor må de taktiske aksjonene og deres resultat ikke verdsettes i og for seg, men med hensyn til strategiens oppgaver og muligheter.»³ Dette må være de allmenne prinsippene for taktiske manøvrer i studentkampen.

De norske studentenes kamperfaring er foreløpig relativt begrensa. Det er bare de to siste åra studentene har ført virkelig *kamp*. Midla har vært massemobilisering, demonstrasjoner, streik og trusel om husleiestreik. Aksjonsformer som husleiestreik, kantineboikott eller eksamensstreik har hittil ikke vært benytta. Dette er aksjonsformer studenter i andre land har hatt gode erfaringer med, men som her foreløpig ikke har latt seg gjennomføre på grunn av at de krever et høgt kamprnivå for et overveldende flertall av studentene dersom de skal være vellykka. Av ulike demonstrasjoner har en del militante med relativt få deltakere flere ganger vært svært vellykka. Aksjonen på Stortingsgalleriet etter finansministerens redegjørelse for moms-kompensasjon og okkupasjon av Regjeringsbyggets resepsjon på slutten av vårsemesteret er eksempler på det.

I avsnittet om frontens strategi pekte vi på Maos anvisning: «... vår taktikk går ut på å kjempe ti mot en.» Dette innebærer å *konsentrere en stor styrke* og rette den mot et avgrensa område. Men Mao sier også: «Styrkeoverlegenhet uten kampberedskap er ingen virkelig overlegenhet og betyr samtidig at initiativet mangler. Hvis troppeenheter som er motstanderen underlegen i styrke, men som er kampberedt, forstår denne sannhet fullt ut, kan de ved mange høve påføre motstanderen overraskende slag og faktisk slå en overlegen motstander.» I studentenes kamp betyr dette: ved sida av å mobilisere en stor masse, må denne massen gjennom grundig propaganda og agitasjon være forberedt på *virkelig* kamp og bli i stand til å *overraske* motstanderen.

Studentenes kamp har sine særegenheter i forhold til arbeidsfolks kamp. En streikeaksjon på en arbeidsplass *rammer* kapitalen direkte. En vanlig studentstreik eller demonstrasjon vil ikke gjøre det på samme måte. Det viktigste for studentene blir *massemobiliseringa* som i seg sjøl er en trusel mot monopolkapitalen. Dersom det store flertall av studenter og intellektuelle blir imot monopolkapitalen, vil det bli vanskelig å få fylt viktige stillinger i monopolkapitalens administrasjon og statsapparat med lojale funksjonærer.

Men studentene oppnår virkelig styrke først når de aktivt *forener seg med arbeidsfolks kamp* i en aktuell kampsituasjon. Da blir det vanskelig for maktøverne å splitte for å prøve å herske.

Den taktikk og de kampformer studentene nytter, må inneholde disse to elementene. Dette er imidlertid fremdeles ikke tilstrekkelig. Det grunn-

leggende er at de enkelte aksjonene har en enhetlig og framskreden *ledelse* bestående av et visst antall personer som har massenes tillit og som er i stand til å analysere den enkelte situasjon riktig, for til enhver tid å bli i stand til å svare raskt og effektivt på motstanderens mottiltak. Til grunn for denne ledelsens virksomhet må *masselinja* ligge. Formann Mao sier: «Uansett hvor aktiv den ledende gruppa er, vil hele aktiviteten utarte til et fruktesløst strev av en liten hop personer, dersom det ikke er noe samband mellom den ledende gruppas aktivitet og massenes aktivitet. Men heller ikke kan de brede massenes aktivitet bli vedvarende eller utvikle seg i riktig retning og nå opp på et høyere nivå, hvis det bare er massene som er aktive og det ikke finnes ei sterk ledende gruppe, som organiserer massenes aktivitet riktig.» (Sitatboka s. 145.)

Aksjonsenheten på universitetet.

Sjøl om Faglig Studentfronts innflytelse på studentmassene har økt betraktelig det siste året, og sjøl om FSF har vært den ledende krafta i organiseringa av studentenes kamp, har deler av studentmassen ennå »tillit» til de parlamentariske organene. Mange studenter har virkelig trodd at Norsk Studentunions forhandlinger med myndighetene i forbindelse med momsaksjonene, ville føre til resultater. Både NSU og studenttingene har stått på studentenes side *mot* statens økonomiske politikk, men de har hele tida forsøkt å hindre virkelig kamp mot staten. Faglig Studentfront har »samarbeidd» med disse organisasjonene. Georgi Dimitrov sier om utviklinga av enhetsfronten:⁴ »For å sikre arbeiderne veien til aksjonsenhet, må en likevel streve etter å oppnå såvel kortsiktige som langsiktige overenskomster om *felles aksjoner med sosialdemokratiske partier, reformistiske fagforeninger og det arbeidende folkets øvrige organisasjoner* mot proletariats klassefiender. Her må hovedoppmerksomheten rettes mot å utvikle *lokale masseaksjoner*. . . » Det er disse anvisningene marxist-leninistene og studentfronten har fulgt når de har gått sammen med de parlamentariske studentorganisasjonene i kampen for kompensasjon for momsen.

Den kinesiske enhetsfronten mot de japanske innfallsmennene⁵ omfatta på et tidspunkt også det nasjonale kinesiske borgerskap med Kuomintang og Chiang Kai-sjek i spissen. Etter ei tid slo imidlertid borgerskapet inn på ei direkte reaksjonær og kontra-revolusjonær linje, og det blei åpen kamp mellom det kinesiske folket og borgerskapet. På samme måte med studentenes kamp i Norge: Så lenge NSU og ST står på studentenes side og ikke aktivt saboterer kampen, vil et samarbeid være nødvendig for å oppnå en mest mulig slagkraftig *aksjonsenhet* fra alle grupper av studentene. Men, og det er

bare et tidsspørsmål, når de går over på fiendens side helt og holdent, vil det bli nødvendig med åpen kamp mellom FSF og disse organisasjonene.

I en slik taktikk er det viktig å være oppmerksom på faren for høyrefeil, dvs. at samarbeidet blir viktigere enn studentenes kamp. Våren 1970 blei det gjort en del slike feil, og en makta ikke å føre masselinja. Det blei avholdt timelange møter mellom representanter for begge leire uten at massene blei informert om hva som skjedde. Resultatet var at NSU og ST i enkelte tilfeller tok initiativet. I slike samarbeid er det viktig å holde massene underretta, og i hvert tilfelle der disse organisasjonene stiller seg i veien for kampen, må lederne avsløres for studentene.

De ultra-reaksjonære høyrelederne, storborgerskapets sønner og døtre, vil til enhver tid forsøke å sabotere studentenes kamp. Når de gjør seg til talsmenn for forbedra kår, tenker de bare på studentene isolert og vil for all del hindre at kampen blir fast og militant. Disse høyrelederne undergraver på den måten studentenes interesser. De må effektivt isoleres og settes utenfor overalt. Enhet med disse er umulig.

Marxist-leninistene i fronten.

Vi har tidligere vist at marxist-leninistene har spilt den ledende rolla i fronten, og at kommunistene alltid må være de ledende. Hele frontens utvikling og studentenes kamp i sin helhet er avhengig av kommunistenes virksomhet. Dersom det er framgang skyldes det vår riktige linje, og dersom det er tilbakegang skyldes det at kommunistene ikke er flinke nok. Og det fundamentale i dette spørsmålet er hvorvidt kommunistene praktiserer *masselinja*. Formann Mao sier: »Erfaringene gjennom tjuefire år forteller oss at ei riktig oppgave, riktige retningslinjer og en riktig arbeidsstil alltid samsvarer med massenes krav i det gitte øyeblikk og under det gitte sted, og alltid styrker våre forbindelser med massene; mens en uriktig oppgave, uriktige retningslinjer og en uriktig arbeidsstil alltid strider mot massenes krav i det gitte øyeblikk og under det gitte sted og alltid fjerner oss fra massene.» (sit.boka s.136) Det finnes nok eksempler på at marxist-leninistene i de siste studentkampene har hatt tendenser til både eventyrpolitikk og halehengs-politikk. Disse feila hos marxist-leninistene har gitt hele kampen karakter.

En annen feil som henger sammen med det forste, er utslag av *økonomisme*, dvs. at kampen for mømskompensasjon fullstendig har overskygga *sammenheng* mellom den faglige og politiske kampen. Mao sier at det er viktig at massene «hjelpes til å bli klar over de enda større oppgavene vi har stilt, nemlig oppgavene i den revolusjonære krigen . . .». Det partibyggende arbeidet og kampen for dagskrava må knyttes intimt sammen i marxist-leninistenes

agitasjon og propaganda. Som aktivister i studentfronten må marxist-leninistene være som såkornet og spre de riktige ideene for på den måten å utvikle fronten politisk. Faglig Studentfront står ikke stille, men *utvikler seg* gjennom kamp, og ingen kommunist må være redd for å ta opp denne kampen som skal bringe fronten opp på stadig høyere nivå. Splittere og likvidatorer vil alltid forsøke å ødelegge enheten og kampkraften i fronten, og slike må resolutt bekjempes.

STUDENTBEVEGELSENS FRAMTID OG MÅL

Formann Mao sier: »Studentbevegelsen er en del av hele folkets bevegelse. Oppsvinget i studentbevegelsen vil uungåelig føre til et oppsving for hele folkets bevegelse.» I hele den kapitalistiske verden har det vært et kraftig oppsving for studentbevegelsen i slutten av 60-åra. Ungdom og studenter har gått som en fortropp til storm mot misforhold og undertrykking i sine egne land. Og de har vært en *gnist* som har satt stadig større deler av folket i bevegelse. I Frankrike 1968 var det studentaksjoner som utløste generalstreiken og brakte landet nesten på randen av revolusjon. Men studentbevegelsen har også sine begrensinger. Innenfor ramma av kapitalismen kan studentene aldri isolert ta makta over universitetene. Studentenes frigjøring må da være en del av hele folkets frigjøring, og det betyr at studentbevegelsen må forene seg med folkets brede masser, arbeiderne, bønder, fiskere etc. og bli en *bevegelse i folkets tjeneste*. Det betyr at arbeidsfolk i kamp må få studentenes konkrete støtte, gjennom pengeinnsamlinger til streikekasser, solidaritetsaksjoner o. l. Ikke minst må solidariteten og støtten til kantinearbeidere og tjenestemenn ved universitetene styrkes. Studentbevegelsen må, nå den er konsolidert på et progressivt grunnlag, søke aktivt samarbeid med arbeiderklassen. Studentbevegelsens mål er et enhetlig kampanfelleskap med hele det arbeidende folket i kampen mot monopolkapitalen og for et sosialistisk samfunn.

NOTER:

1. Se Stalin: »Spørsmål i Leninismen», Strategi og taktikk.
2. Brodahl-komiteen: Off. komite for endring av Universitetets administrasjon på alle plan.
3. Se stalin samme sted.
4. Se Georgi Dimitrov: »Om Folkefronten», SOR 1970.
5. Kan leses om i Maos artikkel »KKP's rolle i den nasjonale krigen», samt i ei rekke andre artikler av samme forfatter.

VEDLEGG 1:**STUDENTENE MÅ UNDERORDNE SEG ARBEIDERKLASSEN I
KAMPEN MOT MONOPOLKAPITALEN OG FOR SOSIALISMEN.****PLATTFORM FOR SUF(m-l)s UNIVERSITETSPOLITIKK**

Flertallet av norske studenter rekrutteres fra borgerlige eller småborgerlige befolkningslag. Ettersom store deler av småborgerskapet i dag er i ferd med å proletariseres samtidig med at monopolkapitalens behov for akademisk arbeidskraft øker, rekrutteres stadig fler studenter fra arbeiderklassen. Når studentene er ferdig med utdanninga, vil de fleste av dem bli lønnsarbeidere. Derfor har det store flertall av norske studenter felles interesser med arbeiderklassen. Hovedmotsigelsen ved norske universitet går derfor allment mellom flertallet av studentene og monopolkapitalen. Monopolkapitalen preger utviklinga av dette forholdet – den utgjør hovedsida i motsigelsen. motsigelsen.

I samband med krisa i kapitalismen setter monopolkapitalen i dag i verk voldsomme angrep for å strukturrasjonalisere universitetene med henblikk på en tredobling av antallet ferdige studenter. Strukturrasjonaliseringa er formelt retta mot universitetenes struktur – mot organiseringa av studiene. Reelt rammer angrepet studenter og lærere. Studentene får hardere arbeidspress og utsettes for strengere økonomisk og faglig kontroll. For lærerne betyr studieeffektiviseringa større administrasjonsbyrder, økt undervisningsplikt og mindre tid til forskning.

På bakgrunn av denne alvorlige truselen mot studentenes leve- og arbeidsvilkår er det (i Oslo og Bergen) blitt danna enhetsfronter til forsvar for studentenes interesser (Faglig Studentfront). Disse forsvarsfrontene må fortsatt være anti-kapitalistiske fordi det er umulig å bekjempe rasjonaliseringa uten å forstå årsakene til den. Frontene må derfor ikke forfalle til perspektivløs brodpolitikk. Forsøk på å gjøre frontene »sosialistiske» må også avvises. Det splitter opp studentene til en kamp mellom sosialister og ikke-sosialister.

De norske studentenes kamp blir på bakgrunn av monopolkapitalens angrep i dag en utpreget forsvarskamp. Siden monopolkapitalens angrep (i hovedsak gjennom Ottosenkomiteen) primært retter seg mot universitetenes nåværende struktur, må forsvarskampen i første rekke ta sikte på å forsvare denne strukturen. Ulike former for »fag- og ideologi-kritikk» eller »alternativdebatt»

må derfor i den nåværende situasjon avvises som *hovedlinje* i interessekampen.

SUF(m-l) støtter enhetsfrontenes arbeid fullt ut, arbeider i dem for å ivareta studentenes interesser og søker å vinne studentene for ei riktig linje i interessekampen. Dette betyr ikke at SUF(m-l) på universitetene bare arbeider innenfor frontenes politiske ramme. Ei viktig oppgave for marxist-leninistene er å sette det anti-kapitalistiske arbeidet i sammenheng med arbeiderklassens kamp for sosialismen.

Hovedmotsigelsen på universitetene er ei direkte avspeiling av hovedmotsigelsen i samfunnet – mellom proletariatet og borgerskapet. Derfor kan den ikke løses isolert. Studentene må underordne seg arbeiderklassen i dens kamp mot monopolkapitalen og for sosialismen. Men arbeiderklassen kan ikke vinne denne kampen uten å være leda av et ekte revolusjonært kommunistisk parti som bygger på marxismen-leninismen-Mao Tsetungs tenkning. Såleis er bygginga av det revolusjonære kommunistiske partiet også ei forutsetning for at studentenes sak skal kunne vinne endelig seier.

**SLÅ TILBAKE MONOPOLKAPITALENS
RASJONALISERINGSFRAMSTØT PÅ UNIVERSITETENE!
FRAM FOR ARBEIDERKLASSENS
MARXIST-LENINISTISKE PARTI!**

VEDLEGG 2: KAMPOPPGAVENE NÅ.

ORGANISER KAMPEN MOT FORVERRA LEVEVILKÅR!

Enhet på krava, men hva nå?

Studenter og skoleelever har i vår reist seg til kamp mot forverra levevilkår. Rundt 50 000 har slutta opp om minimumskrava: 150 kr. pr. måned i økte lån, 110 kr. pr. måned i momsstipend, som FSF i Oslo har lansert. Demonstrasjoner og streiker har vært gjennomført enhetlig over hele landet.

Likevel har krava ikke blitt innfridd.

Nå reiser spørsmålet seg, hvordan skal vi føre kampen videre? Kan studenter og elever bare demonstrere sin enhet, eller finnes det mulighet for å vinne seier for krava?

JA! Sjølsagt finnes det slike muligheter. Men disse mulighetene finnes utelukkende under forutsetning av at vi har ei riktig linje for arbeidet framover.

Hovedpunktene i denne linja må være:

MILITANT KAMP!
ENHET MED ARBEIDSFOLK!
ISOLER DE ULTRA-REAKSJONÆRE!
FAST ORGANISERING OVERALT
– FULL OPPSLUTNING OM FSF's LINJE!
LANGVARIG KAMP!

Skal vi kunne vinne seier, må vi holde fast på disse grunnleggende prinsippene for den videre kampen mot forverringa.

MILITANT KAMP GIR RESULTATER!

Stilt overfor studentenes og elevenes samla styrke, har staten mattet svare. Utredninger og vakre bøkker har aldri gitt resultater, mens militante kampformer som demonstrasjonen i Stortinget, massedemonstrasjoner og streiker, har fått Staten over på defensiven i denne saka. Regjeringa har nedsatt et utvalg som skal vurdere krava og komme med svar i april.

Utvalget er samtidig et nytt forsøk på å forhale kampen og splitte studenter og elever. Staten prøver på alle måter å splitte oss og sette en stopper for at kampen føres videre framover mot seier. Vårt svar på dette må være å bruke

enheten bak krava til å presse Staten til virkelig innrømmelse av krava våre – kampen må fortsette og nye kampformer utvikles.

ENHET MED ARBEIDSFOLK!

Borgerlige aviser framstiller studenter og elever som grupper som kjemper for privilegier. Slik forsøker de å sikre støtte i folket for regjeringas forhalingspolitikk. Samtidig vil de hindre at kampviljen brer seg – særlig nå foran lønnsoppgjøret.

Slike splittingsforsøk må avvises.

Akkurat som kravet om 25 % lønnsøking fra arbeidsfolk, er studentenes og elevenes krav basert på full kompensasjon for prisstigning, moms og produksjonsøking.

Kravet er retta mot samme fiende – monopolkapitalen.

Studenter og elever må derfor alltid understreke at de støtter arbeidsfolks kamp; lykkes staten i å isolere dem, er kampen dømt til nederlag.

FAST ORGANISERING PÅ GRUNNPLANET

– SLUTT OPP OM FSF's LEDELSE!

Studentenes og elevenes enhetlige kamp hadde vært umulig uten ledelse. Uten FSF i Oslo og Bergen hadde det verken blitt demonstrasjoner eller streiker, studentenes faglige organisasjon har vært et slagkraftig våpen for all ungdom under utdanning.

Borgerpressa forsøker å utnevne NSU, Studenttingene og andre byråkratiske organisasjoner til ledelse for aksjonene. Disse organene har i denne saka støtta opp om en del av FSF's paroler og aksjoner, pressa av oppslutninga blant studenter og elever.

Men ingen må ha tillit til at de kan lede kampen. Gjennom at aktive studenter og elever overalt organiserer seg på grunnplanet, styrkes enheten og alle splittingsforsøk bekjempes.

Ved fast organisering overalt og styrka oppslutning om FSF's linje kan kampen føres til seier!

ISOLER DE ULTRA-REAKSJONÆRE!

Enkelte høyre-ledere på skoler og universitet støtter aktivt opp om forsøka på å isolere studenter og elever fra resten av det arbeidende folket. De går direkte imot parolen om samla front med arbeidsfolk. De støtter krava i ord, men prøver desperat å hindre at kampen føres fast og militant. Disse

høyre-lederne undergraver studentenes og elevenes interesser. De må isoleres og settes utenfor overalt – ellers vil kampen lide nederlag.

VÆR FORBEREDT PÅ LANGVARIG KAMP!

Regjeringas forhalingspolitikk baserer seg på at kampviljen i student- og elevmassen er kortvarig, at ferier og eksamenstid skal oppløse enheten. Studenter og elever må organisere seg for å fortsette kampen, svare på forhalinga med å utvide enheten til å omfatte stadig større grupper. Staten må presses gjennom militant kamp! Bare slik kan krava vinne fram.

En stadig mer omfattende allmenn krise tvinger monopolkapitalen til å øke rasjonaliseringa av universitet og høyskoler.

Monopolkapitalens behov for mer og billigere velutdanna arbeidskraft skal tilfredsstilles; utgiftene skal i størst mulig grad skyves over på studentene, elevene og deres familier. Dette vil bety nye, omfattende angrep på leveforholda.

For å hindre forverring er det derfor helt nødvendig å se framstøta i sammenheng og videreføre kampen mot monopolkapitalen.

Bare organisering med sikte på fortsatt kamp mot nye framstøt kan være et virkelig redskap i kampen mot forverringa.

Studenter og elever kan ikke alene slå tilbake angrep som moms, rasjonalisering o. l. Kampen mot disse tiltaka må ledes av arbeiderklassen som virkelig kan sette makt bak krava.

Marxist-leninistene i arbeiderklassens revolusjonære ungdomsforbund, SUF (m-l), er sikre støtter i studentenes og elevenes kamp. Studier av marxismen-leninismen-Mao Tsetungs tenkning gjør det mulig å sammenfatte erfaringene og føre fram ei riktig linje for interessekampen.

Marxist-leninistene er samtidig klar over at kamp mot forverringsframstøta ikke er nok, det kan aldri fjerne årsakene til monopolkapitalens angrep.

Studentenes og elevenes leveforhold kan bare sikres om hele folket under arbeiderklassens ledelse, gjennom den sosialistiske revolusjonen, knuser kapitalismen og oppretter proletariatets diktatur.

ENHET PÅ KRAVA!

ORGANISER KAMPEN MOT FORVERRA LEVEVILKÅR!

SAMLA FRONT MED ARBEIDSFOLK!

TIL KAMP UNDER LEDELSE AV ARBEIDERKLASSEN MOT MONOPOLKAPITALEN – FOR SOSIALISMEN!

(Utgitt etter påske 1970 og spredd på samtlige høyere læresteder i Norge.)

SKOLEELEvene OG DEN SOSIALISTISKE REVOLUSJONEN

**Mao Tsetung:
Kinas Kommunistiske Partis
rolle i den nasjonale krigen**

Bestilles gjennom Klassekampens distribusjon.

Boks 6159, Etterstad, Oslo 6.

Trykt i offset hos A/S Duplotrykk

Pris kr. 5,00.